

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Syyskuu 2008

33a/2008

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Syyskuu 2008

Valtiovarainministeriön julkaisuja

33a/2008

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 09 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Pirkko Ala-Marttila, Anitta Heiskanen/VM-julkaisutiimi

Edita Prima Oy
Helsinki 2008

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisu-aika	Valtiovarainministeriö, syyskuu 2008	
Tekijät	Valtiovarainministeriö	
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, syyskuu 2008	
Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot	Julkaisu on saatavissa Internetistä osoitteesta www.vm.fi/julkaisut	
Asiasanat	julkinen talous, taloudellinen kehitys	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 33a/2008	
Julkaisun myynti/jakaja	Valtiovarainministeriö, julkaisutiimi, s-posti: vm-julkaisutiimi@vm.fi	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy, Helsinki 2008	
ISBN 978-951-804-855-1 (nid.)	Sivuja 85	Kieli Suomi
ISBN 978-951-804-856-8 (PDF)		
ISSN 1459-3394	Hinta	
Tiivistelmä	<p>Suomen korkeasuhdanne on taittunut ja talouskasvu on nopeasti hidastumassa. Suomen talous on perustaltaan kuitenkin terve ja työllisyystilanne säilyy hyvänä. Inflaatio hidastuu vähitellen ensi vuoden aikana, ja kotitalouksien ostovoima lisääntyy 3½ % ensi vuonna.</p> <p>Kansainvälisen talouden jatkuva heikkous lisää kuitenkin myös Suomen talouden haavoittuvuutta. Tämä korostaa veronkevennysten oikean ajoituksen ohella talouden rakenteellisen sopeutumiskyvyn vahvistamisen tarvetta.</p> <p>Julkisen talouden rahoitusasema säilyy kuluvana vuotena hyvänä, vaikka valtion rahoitusylijäämä alenee. Julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta alenee kuluvana vuonna 32 prosenttiin. V. 2009 julkisen talouden rahoitusaseman ennustetaan heikkenevän selvästi, 1½ prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen, kun valtion nettoluotonanto alenee prosenttiyksikön ja sosiaaliturvarahastojen vajaa ½ prosenttiyksikköä. Syitä tähän ovat suhdannetilanteen heikkeneminen, toteutettavat veronkevennykset ja omaisuustulojen kääntyminen laskuun ennätystasoltaan. Heikkenemisestä huolimatta rahoitusasema pysyy hyvänä, 3½ % /bkt.</p>	

Presentationblad

Utgivare och datum	Finansministeriet, september 2008	
Författare	Finansministeriet	
Publikationens titel	Ekonomisk översikt, september 2008	
Publikationens andra versioner	Publikationen finns på finska på Internet-address www.vm.fi/julkaisut	
Nyckelord	-	
Publikationsserie och nummer	Finansministeriet publikationer 33a/2008	
Beställningar/distribution	Finansministeriet publikationsteamet, e-post: vm-julkaisutiimi@vm.fi	
Tryckeri/tryckningsort och -år	Edita Prima Ab, Helsingfors 2008	
ISBN 978-951-804-855-1 (nid.) ISBN 978-951-804-856-8 (PDF) ISSN 1459-3394	Sidor 85	Språk Finska
	Pris	
Sammandrag	<p>Högkonjunkturen i Finland är förbi och den ekonomiska tillväxten avtar snabbt. Grundvalen för den finländska ekonomin är dock sund, och sysselsättningsläget förblir gott. Inflationen avtar så småningom under nästa år, och hushållens disponibla realinkomst ökar 3½ % nästa år.</p> <p>Den fortsatt svaga internationella ekonomin gör dock även den finländska ekonomin mera sårbar. Detta framhäver behovet av rättidiga skattelättnader och dessutom behovet av att stärka ekonomins strukturella anpassningsförmåga.</p> <p>Den offentliga ekonomins finansiella situation förblir god i år, trots att statens finansiella sparande sjunker med knappt ½ procentenhet. Den offentliga ekonomins skuld sjunker i år till 32 % av bruttonationalprodukten. År 2009 förutspås den offentliga ekonomins finansiella situation försämrars klart, med 1½ procentenhet i relation till total produktionen, då statens nettokreditgivning sjunker med en procentenhet och socialskyddsfondernas med knappt ½ procentenhet. Orsakerna till detta är det försämrade konjunkturläget, skattelättnaderna samt förmögenhetsinkomsterna, som börjar minska jämfört med rekordnivån. Trots försämringen förblir den finansiella situationen god, 3½ % /BNP.</p>	

Taloudellisen katsauksen laatijat

YHTEENVETO

Hannu Jokinen

KANSAINVÄLINEN TALOUS

Martti Kuusisto

ULKOMAANKAUPPA

Ilona Junka

KOTIMAINEN KYSYNTÄ

Kulutus

Harri Kähkönen

Jani Pitkäniemi

Arvi Suvanto

Investoinnit

Pentti Vesterinen

KOTIMAINEN TUOTANTO

Alkutuotanto

Mikko Sariola

Teollisuus

Ilona Junka

Rakentaminen

Pentti Vesterinen

Palvelut

Mikko Sariola

Kokonaistuotanto

Harri Kähkönen

TYÖVOIMA

Pentti Vesterinen

TULOT, KUSTANNUKSET JA HINNAT

Erkki Karonen

JULKISYHTEISÖT YHTEENSÄ

Marja Paavonen

Arvi Suvanto

Marko Synkkänen

VALTIONHALLINTO

Taina Eckstein

Annika Klimentko

Arvi Suvanto

Marko Synkkänen

PAIKALLISHALLINTO

Jani Pitkäniemi

SOSIAALITURVARAHASTOT

Jussi Huopaniemi

TALOUDELLISIA TAPAHTUMIA

Laura Wallén

Tutkimussihteerit

Ritva Kivekäs
Mirjam Lehtimäki
Ulla Luukkonen

Kehikot

Jussi Huopaniemi
Jani Pitkäniemi

ESIPUHE

Tämä syyskuun 2008 Taloudellinen katsaus on eripainos Hallituksen vuoden 2008 talousarvioesityksen liitteestä. Katsauksen ruotsinkielinen versio julkaistaan talousarvioesityksen liitteen ohella myös internetissä.

Perinteiseen tapaan katsauksessa esitetään vuosien 2008 ja 2009 taloudellisia näkymiä koskevat ennusteet. Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2008 julkaisemat, vuotta 2007 koskevat kansantalouden tilinpidon tarkistettut ennakkotiedot sekä muut julkiset tilastot.

Katsaus on järjestyksessään kuudeskymmenesensimmäinen ja se julkaistaan myös englanninkielisenä.

Helsingissä syyskuussa 2008

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Jukka Pekkarinen

Sisältö

Yhteenveto	9
1 Talousnäkymät	15
1.1 Kansainvälinen talous.....	15
1.2 Ulkomaankauppa	19
Vienti.....	19
Tuonti.....	21
Vaihtotase	23
1.3 Kotimainen kysyntä.....	25
Kulutus.....	25
Investoinnit	28
1.4 Kotimainen tuotanto	30
1.5 Työvoima	36
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	39
2 Julkinen talous	45
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä.....	45
2.2 Valtionhallinto	50
2.3 Paikallishallinto	57
2.4 Sosiaaliturvarahastot	62
Taloudellisia tapahtumia helmikuussa 2008 – elokuussa 2008	69
Liitetaulut	75

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät

Suomen korkeasuhdanne on taittunut ja talouskasvu on nopeasti hidastumassa. Suomen talous on perustaltaan kuitenkin terve ja työllisyystilanne säilyy hyvänä. Inflaatio hidastuu vähitellen ensi vuoden aikana. Kansainvälisen talouden jatkuva heikkous lisää kuitenkin myös Suomen talouden haavoittuvuutta. Tämä korostaa veronkevennysten oikean ajoituksen ohella talouden rakenteellisen sopeutumiskyvyn vahvistamisen tarvetta.

Maa-ilmantalouden kasvun hidastuminen jatkuu – kuluvan vuoden alun tilapäisen piristymisen jälkeen – alueellisesti laajentuneena. Suhdanneltilanteen muutos näkyy selvästi kotitalouksien ja yritysten odotuksissa, jotka ovat nopeasti muuttuneet kielteisemmiksi. Kehitykseen vaikuttavat toisiaan vahvistaen lähinnä kolme tekijää. Ensimmäinen näistä on asuntorakentamisen romahdus, joka on tapahtunut Yhdysvaltojen ohella myös mm. Espanjassa ja Isossa-Britanniassa. Toiseksi elintarvikkeiden ja öljytuotteiden hintojen tuntuvat nousut ovat nopeuttaneet inflaatiota, leikanneet kotitalouksien ostovoimaa ja lisänneet yritysten kustannuksia. Lisäksi rahoitusmarkkinoiden jatkuva epävarmuus ja yritysten kannattavuuden heikkeneminen rajoittavat investointeja.

Euroalueella sekä kotitalouksien että yritysten luottamus tulevaisuuteen on heikentynyt tuntuvasti. Kuluttajahintojen nousu on ylittänyt 4 %, ja vahva euro kaventaa yritysten kannattavuutta ja vaikeuttaa vientiä. Raaka-aineiden hintakehitys on tämän vuoden loppukesällä hieman rauhoittunut ja hinnat kääntyneet eräiltä osin laskuun. On silti todennäköistä, että euroalueella ei tapahdu vielä ensi vuonna bruttokansantuotteen kasvun merkittävää nopeutumista. Euroalueen kokonaistuotannon kasvu jäänee tänä vuonna 1½ prosenttiin. Pari vuotta jatkunut vahva työllisyyskehitys on alkanut tasaantua, ja työttömyysaste on kääntymässä lievään nousuun.

Suomessa laskusuhdanne on käynnistynyt kesän kynnyksellä. Kehitys on tämän vuoden osalta kuitenkin kaksijakoinen, sillä työllisyystilanne pysyy hyvänä vielä tämän vuoden loppupuolelle. Kuluttajahintojen yllättävän voimakas nousu on romahduttanut kotitalouksien luottamuksen, mikä yhdistettynä korkeaan velkaantumiseen saattaa vähentää kulutusta vaikeasti ennakoitavalla tavalla. Heikkenevää kysyntää vahvistavat kuitenkin kulutusta tukevien veron-

kevennysten ajoittuminen ensi vuoteen. Kohonnut kustannustaso vaikeuttaa yritysten toimintaa ja investointien kasvu pysähtyy ensi vuonna.

Suhdanteet ovat nopeasti heikkenemässä ja koko tämän vuoden bruttokansantuotteen kasvuksi arvioidaan 2,8 %. Kansainvälisesti verraten kasvu on vielä vahvaa, mutta perustuu lähinnä teollisuuden pl. metsäteollisuus, rakentamisen ja kotimaankaupan vahvaan kasvuun vuoden alkupuoliskolla. Vuoden toisella puoliskolla kasvu jää jo vähäiseksi, ja ensi vuodelle ennustetaan enää 1,8 prosentin kasvua. Riskit ovat kuitenkin nopeammankin hidastumisen suuntaan, etenkin vuoden lopulla.

Työllisten määrä lisääntyy v. 2008 suhdanteiden heikentymisestä huolimatta vielä noin 40 000 henkeä. Työllisyysaste nousee 70,6 prosenttiin, ja työttömyysaste alenee 6,2 prosenttiin. Vuonna 2009 työvoiman kysynnän kasvu pysähtyy, mutta työttömyysasteen lasku jatkuu, sillä tästä vuodesta poiketen työvoiman tarjonta ei enää lisääny.

Usean rauhallisen vuoden jälkeen inflaatio kiihtyi heti kuluvan vuoden alussa tuntuvasti, ja koko vuonna hintataso ylittää 4 prosentilla viimevuotisen tason. Etenkin ruuan ja polttoaineiden hinnat ovat kohonneet tuntuvasti. Lisäksi palkkojen aiempia vuosia suuremmat korotukset ja eräät vero- ja maksuperustemuutokset ovat nostaneet hintoja. Palkansaajien ansiotasoindeksin arvioidaan v. 2008 kohoavan keskimäärin 5,5 % edellisestä vuodesta ja ensi vuonna 5 %. Maailmanlaajuisen talouskasvun hidastuessa tuontihintojen nousu jäänee ensi vuonna tätä vuotta vähäisemmäksi ja myös elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen hillitsee inflaatiota. Ensi vuonna inflaation arvioidaan hidastuvan 2,8 prosenttiin.

Kotitalouksien kulutus on jatkanut vahvaa kasvuaan ja lisääntyy tänä vuonna 3 %. Uusien asuntojen hankinnat ovat kuitenkin jo vähenemässä ja kulutushalukkuuskin heikkenemässä. Käytettävissä olevia tuloja nostaa tänä vuonna työllisyyden paraneminen ja palkkojen nousu, mutta inflaatio syö ostovoiman lisäyksestä merkittävän osan. Ostovoiman kasvu jää 2½ prosenttiin. Kotitalouksien säästämisaste on viime vuosina alentunut ja pysyy yhä tuntuvasti negatiivisena. Kotitaloudet ovat myös velkaantuneet nopeasti ja niiden rahoituskkestävyys on heikkenemässä samaan aikaan, kun kotitalouksien varallisuusarvot eivät enää nouse. Vuonna 2009 verotuksen keveneminen lisää kotitalouksien tuloja runsaan prosenttiyksikön verran. Kun myös inflaatio hidastuu, lisääntyvät kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot tätä vuotta enemmän, 3½ %, huolimatta siitä, että työllisyys ei enää lisääny.

Investoinnit lisääntyvät kuluvana vuonna nelisen prosenttia, sillä yritysten investoinnit niin rakennuksiin kuin koneisiin ja laitteisiinkin jatkuvat vahvoina. Ensi vuoden näkymät ovat epävarmempia, mutta lähinnä käynnissä olevat kohteet pitävät kokonaisinvestoinnit vielä tämänvuotisen suuruisina. Asuinrakennusinvestoinnit supistuvat molempina vuosina ja tuotannollinen rakentaminenkin v. 2009.

Ulkomaankaupan kasvu jatkui alkuvuonna hyvänä, mutta vuoden jälkipuoliskolla viennin kasvu hidastuu ja jää koko vuonna $3\frac{1}{2}$ prosentin tuntumaan. Viennin hidastuva kasvu ja korkeina pysyvät tuontihinnat johtavat etenkin vuoden jälkipuoliskolla sekä kaupp- että vaihtotaseen heikkenemiseen. Koko vuonna vaihtotaseen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon alenee viime vuodesta $1\frac{1}{2}$ prosenttiyksikköä 4 prosenttiin. Kansainvälisen kysynnän vaimuus hiljentää viennin kasvua ensi vuonna edelleen.

Tuotannon ja viennin hyödyke- ja vientimaarakenteet ovat tukeneet teollisuustuotannon kasvua kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Metsäteollisuuden tuotanto on odotetun mukaisesti laskussa ja alan vaikeudet lisääntyvät edelleen ensi vuonna. Kone- ja laitteollisuuden tilauskanta on yhä verraten vahva, samoin elektroniikkateollisuuden, mutta ensi vuonna näidenkin toimialojen tuotannon kasvu hidastuu. Vuonna 2008 teollisuustuotannon kasvunopeus enemmän kuin puolittuu viime vuoden korkealta tasoltaan $3\frac{1}{2}$ prosenttiin ja ensi vuonna edelleen $2\frac{1}{2}$ prosenttiin.

Rakentaminen on jatkanut alkuvuoden kasvuaan tuotantomahdollisuuksien ylärajoilla, sillä uudisrakentamisen hiljenemisen vastapainona korjausrakentaminen sekä maa- ja vesirakentaminen on vilkasta. Rakennusmateriaalien menekki on kuitenkin jo laskussa – osin korkeiksi kohonneiden hintojen johdosta – ja myös myönnetyt rakennusluvut ja rakennuskohteiden aloitukset viittaavat rakentamisen hiljenemiseen.

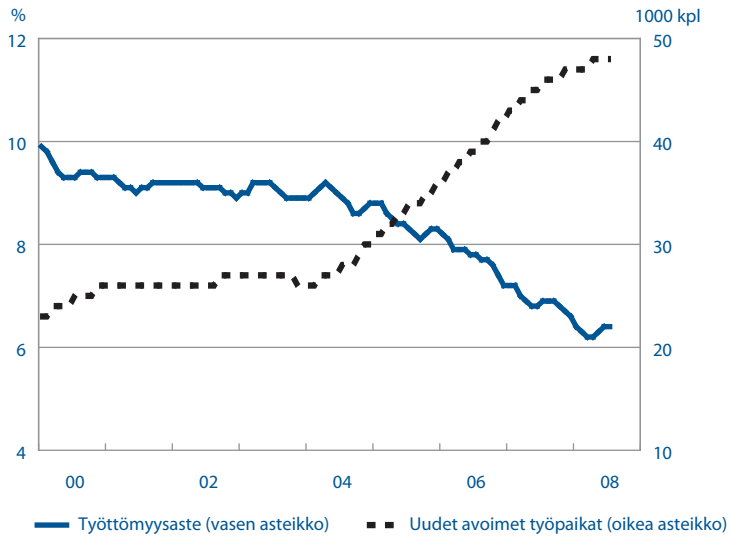
Kotimaankaupan myynnin kasvu jatkui alkuvuoden vahvana, mutta kesäkuukausina kuluttajien epävarmuus on hintojen nousun myötä lisääntynyt. Palvelutuotannon liikevaihto on kasvanut nopeasti, mutta hintojen nopea nousu on jättänyt arvonlisäyksen määrän kasvun vähäiseksi. Kasvun heikkous on ollut tuntuvaa erityisesti kuljetus- ja tietoliikennepalvelujen kohdalla. Tänä vuonna koko palvelutuotannon kasvu hidastuu $2\frac{1}{2}$ prosenttiin.

Julkisen talouden rahoitusasema säilyy kuluvana vuotena hyvänä, 5 % /bkt, vaikka valtion rahoitusylijäämä alenee vajaa $\frac{1}{2}$ prosenttiyksikköä. Julkisen talouden tulokehitys on jatkunut vahvana. Julkisyhteisöjen kokonaismenot kasvavat kuluvana vuonna $5\frac{1}{2}$ %, kun sekä kulutusmenot että investoinnit lisääntyvät tuntuvasti edellisvuodesta. Kulutusmenojen kasvua selittää työvoimakustannusten kasvun nopeutuminen. Investointitasoa nostavat mm. valtion liikenneväylähankkeet sekä kuntien mittavat investointitarpeet. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pysyy työeläkkeiden rahastoinnin ansiosta runsaassa kolmessa prosentissa suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta alenee kuluvana vuonna 32 prosenttiin.

Vuonna 2009 julkisen talouden rahoitusaseman ennustetaan heikkenevän selvästi, $1\frac{1}{2}$ prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen, kun valtion nettoluotonanto alenee prosenttiyksikön ja sosiaaliturvarahastojen jonkin verran. Syitä tähän ovat suhdannetilanteen heikkeneminen, toteutettavat veronkevennykset ja omaisuustulojen kääntyminen laskuun ennätystasoltaan. Heikkenemisestä huolimatta rahoitusasema pysyy hyvänä, $3\frac{1}{2}$ %/bkt. Verotulojen

kasvua hidastavat mm. veronkevennykset ja veroaste alenee prosenttiyksikön. Toisaalta menojen kasvu säilyy palkkakustannusten nousun johdosta suunnilleen tämän vuoden suuruisena.

Työttömyysaste ja uudet avoimet työpaikat, trendi

Lähde: Tilastokeskus

Keskeiset ennusteluvut

	2007* mrd. euroa	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
		määrän muutos, prosenttia				
Bruttokansantuote markkinahintaan	180	2,8	4,9	4,5	2,8	1,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	73	11,8	7,8	6,6	3,0	2,2
Kokonaistarjonta	253	5,1	5,6	5,1	2,9	2,0
Tavaroiden ja palvelujen vienti	82	7,0	11,8	8,2	3,4	1,9
Kulutus	129	2,9	3,1	2,7	2,6	2,5
yksityinen	91	3,3	4,1	3,2	3,0	2,8
julkinen	38	1,9	0,6	1,3	1,6	1,8
Investoinnit	37	3,5	4,7	8,5	3,7	0,1
yksityiset	32	6,3	6,5	8,3	4,2	0,2
julkiset	5	-11,1	-6,4	9,4	0,9	-1,1
Kokonaiskysyntä	253	5,1	5,6	5,1	2,9	2,0
kotimainen kysyntä	171	4,3	2,9	3,6	2,7	2,0
		2005	2006*	2007*	2008**	2009**
Palvelut, määrän muutos, %		2,4	3,2	2,7	2,5	1,8
Koko teollisuus, määrän muutos, %		3,6	10,5	8,6	3,7	2,5
Työn tuottavuus, muutos, %		1,7	3,4	2,9	1,5	2,1
Työllisyysaste, %		68,0	68,9	69,9	70,6	70,6
Työttömyysaste, %		8,4	7,7	6,9	6,2	5,9
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %		0,9	1,6	2,5	4,1	2,8
Ansiotasoindeksi, muutos, %		3,9	2,9	3,4	5,5	5,0
Vaihtotase, mrd. euroa		6,1	8,3	9,6	7,5	5,6
Vaihtotase, % BKT:sta		3,9	4,9	5,3	3,9	2,8
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %		2,2	3,1	4,3	5,0	4,7
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %		3,4	3,8	4,3	4,4	4,6
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta		50,4	48,9	47,3	46,8	47,1
Veroaste, % BKT:sta		43,8	43,4	42,8	42,3	41,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta		2,7	4,0	5,3	5,0	3,5
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta		0,4	0,9	2,1	1,8	0,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta		41,3	39,2	35,1	31,9	30,6
Valtionvelka, % BKT:sta		38,2	35,3	31,2	28,1	26,8

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

Vielä keväällä vireänä jatkunut kehittyneiden maiden talouskasvu on alkanut osoittaa yhä selvempiä hidastumisen merkkejä. Korkealle nousseet öljyn ja elintarvikkeiden hinnat ovat nopeuttaneet inflaatiota, leikanneet kotitalouksien ostovoimaa ja lisänneet yritysten kustannuksia. Taloustilannetta synkentävät niin ikään pitkittyvät rahoitus- ja asuntomarkkinoiden ongelmat. Suhdannetilän muutos näkyy selvästi kotitalouksien ja yritysten odotuksissa, jotka ovat nopeasti muuttuneet kielteisemmiksi. Useissa kehittyvissä talouksissa ja öljyntuottajamaissa tuotannon kasvu on silti yhä vahvaa. Pahiten hintojen nousu koettelee kaikkein köyhimpiä maita.

Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen ja dollarin vahvistuminen, mitkä ovat heikentäneet öljyn houkuttelevuutta sijoituskohteena, ovat alkaneet näkyä öljyn hintakehityksessä. Heinäkuun huipputasolta raakaöljyn hinta on alentunut parikymmentä prosenttia. Useiden muidenkin tuotantotarvikkeiden hintojen nousu on taittunut. Kohonneet kustannuspaineet ovat siirtymässä tuottajahintoihin ja kansainvälinen inflaatio pysyy silti korkeana pitkälle ensi vuoteen. Öljyn hinnan oletetaan jäävän tänä vuonna selvästi alle 80 euron ja nousevan ensi vuonna vain vähän. Muiden tuotantotarvikkeiden hintojen nousu hidastuu olennaisesti.

Maaialtalouden kasvu hidastuu 5 prosentista v. 2007 hieman alle 4 prosenttiin vuosina 2008 ja 2009. Maailmankaupan kasvuksi ennustetaan noin 6 % kumpanakin vuonna.

Yhdysvaltain asunto- ja rahoitusmarkkinoiden ongelmat alkoivat vaikeutua viime vuoden jälkipuoliskolla ja ovat johtaneet mittaviin pankkien saatavien arvonalennuksiin niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassakin. Keskuspankkien toimin ajautuminen kriisiin on vältetty, mutta pankkien keskinäinen luottamus on yhä heikkoa, mikä pitää keskuspankkien ja markkinakorkojen välisen eron suurena. Asuntojen rakentaminen on taantunut runsaan kaksi vuotta ja asuntokauppojen määrä on supistunut jyrkästi. Asetelma ei tänä vuonna olennaisesti muutu. Asuntojen hintojen alenemisen ennakoidaan jatkuvan, mikä kasvavan työttömyyden ohella lisää ongelmiin ajautuvien talouksien määrää. Asuntoluottojen ohella myös kulutusluottoihin liittyvien maksuongelmien pelätään yleistyvän.

Yhdysvaltain talouskasvu on hidastumassa, vaikka raha- ja finanssipolitiikka vahvasti tukevat kasvua. Ohjaukorko on painettu kahteen prosenttiin, mikä selvästi alittaa jo viiteen prosenttiin kohonneen hintojen nousun. Tuotanto kasvoi alkuvuonna runsaan kaksi prosenttia, mutta hintojen ja etenkin liikennepolttoaineiden kallistuminen sekä talousnäkyminen heikkeneminen ovat rapauttaneet kotitalouksien uskoa tulevaan. Kulutusmahdollisuuksia rajoittavat pankkien luotonantomahdollisuuksien kaventumisen ohella kotitalouksien korkeaksi noussut velkaantuminen, työpaikkojen määrän supistuminen ja jo 5,7 prosenttiin kohonnut työttömyys. Dollarin heikkeneminen on lisännyt vientiä, joka vuoden toisella neljänneksellä olikin tärkein kasvua tukeva komponentti. Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen vaimentaa kuitenkin myös viennin kasvua.

Vuoden jälkipuoliskolla talouskasvun arvioidaan edelleen hidastuvan; pahimmassa tapauksessa jopa taantuvan. Hitaan kasvun vaihe kestänee pitkälle ensi vuoteen ja tuotannon kasvun arvioidaan tänä ja ensi vuonna jäävän runsaaseen prosenttiin. Työttömyyden kasvu jatkuu. Julkisen talouden alijäämän ennakoitaan tulevana budjettivuonna ylittävän 500 mrd. dollaria eli se on noin viidenneksen suurempi kuin tänä vuonna.

Euroalueen suhdannekehitys kulkee samankaltaista uraa. Hyvän alkuvuoden jälkeen indikaattoreiden jo jonkin aikaa kertoma viesti kasvun hidastumisesta on alkanut toteutua. Vahva euro kaventaa yritysten kannattavuutta ja vaikeuttaa vientiä. Kuluttajahintojen nousu on ylittänyt 4 % ja vieläkin nopeampi tuottajahintojen nousu viittaa korkean inflaation jatkumiseen. Kasvuvauhdin erot ovat maiden välillä kasvaneet samalla kun talouksien ongelmat ovat lisääntyneet. Osa euromaista kärsii heikkenevästä kilpailukyvyistä osa taas asunto-markkinoiden ylikuumentamisen aiheuttamista ongelmista.

Euroopan keskuspankki on ristipaineissa. Inflaatiotavoitteen kannalta rahapolitiikan kiristäminen olisi perusteltua. Se antaisi oikeansuuntaisen signaalin, hidastaisi hintojen nousua ja tuotannon kasvua, mutta voisi samalla vahvistaa euroa. Varovaisuutta lisää kuitenkin viimeaikainen selvästi odotettua nopeampi suhdanteiden viileneminen euroalueella. Jos palkkamaltili kyetään säilyttämään, tuotannon kasvun hidastuminen ja viimeaikainen laskeva kehitys raaka-ainemarkkinoilla voivat jo sinällään olla riittävä inflaatio-odotuksia hillitsevä signaali. Toistaiseksi keskuspankin odotetaan seuraavan tarkkaan hintojen, palkkojen ja kysynnän kehittymistä ja ehkä pitempäänkin pitävän ohjaukorkon ennallaan.

Yritysten kannattavuus on alkanut heikentyä. Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen laimentaa intoa investoida ja investointien kasvu jääkin tänä ja ensi vuonna varsin vaatimattomaksi. Kotitaloudet, joiden on odotettu ottavan paikkansa eurotalouden veturina, ovat vastoin odotuksia lisänneet kulutustaan maltillisesti, eikä odotusten jyrkkä heikkeneminen ainakaan viittaa kulutushalukkuuden vahvistumiseen.

Euroalueen pari vuotta jatkunut vahva työllisyyskehitys on alkanut tasaantua ja kausitasoitettu työttömyysaste on kääntymässä lievään nousuun. Julkisen sektorin alijäämä on alkanut kasvaa ja nousee ensi vuonna suhteessa bruttokansantuotteeseen noin 1½ prosenttiin. Tuotannon kasvu hidastuu tänä vuonna 1½ % ja pysyy ensi vuonna liki samansuuruisena.

Suomen viennin kannalta tärkeissä Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa suhdanteet ovat niin ikään viilenneet. Ruotsin teollisuuden ja kuluttajien odotukset ovat pudonneet selvästi normaalia heikommiksi ja talouskasvun arvioidaankin tänä ja ensi vuonna jäävän hieman alle 2 prosentin. Ison-Britannian ongelmat, jotka suurelta osin aiheutuvat ylikuumenneiden asuntomarkkinoiden vaikutuksista ovat ainakin astetta vakavampia ja tuotannon kasvu jää vuosina 2008 ja 2009 prosentin tietämiin.

Japanin talouskasvu alkoi hidastua asuntorakentamisen jyrkän supistumisen ja yritysten laiteinvestointien alenemisen seurauksena viime vuoden puolivälin jälkeen. Sitten asuinrakentaminen on hieman elpynyt. Tuotannon kasvua ylläpitäneen viennin kasvu on laimenemassa Yhdysvaltain kysynnän väisyyden ja dollariin nähden vahvan jenin vuoksi. Vientiä sinne on osittain voitu korvata viennillä öljyntuottajamaihien kuten Venäjälle ja muihin nouseviin talouksiin, mutta viime aikoina niidenkin kysyntä on vaimennut. Energian ja muiden tuotantotarvikkeiden hintojen nousu leikkaa yritysten kannattavuutta ja investointihalukkuutta. Yksityinen kulutus kasvaa yhä, mutta heikko palkkakehitys ja työttömyyden kasvu hillitsevät kulutusta. Erityisesti nuorten ikäluokkien vaikea työllisyystilanne näkyy näiden väisyyden kasvuna. Tuontihhinnoista johtuva kustannuspaine on kääntänyt aiemman deflaation inflaatioksi, mutta pohjimmiltaan Japania yhä vaivaavat ylisäästämisestä aiheutuvat deflaatiopaineet. Vuoden alun vahvan kasvujakson jälkeen talouskasvu on hidastunut ja monet uskovat maan olevan jo taantumassa. Optimistisimmat uskovat kasvun alkavan kohentua jo syksyn aikana, mutta hitaampi kasvun vaihe voi myös jatkua pitempään, etenkin jos Kiinan tuontikysyntä alkaa laantua, mitä pelätään. Japanin talous kasvaneen tänä ja ensi vuonna vajaan 1½ %.

Kiinan talouden nopea kasvu ei osoita hidastumisen oireita. Viime vuoden 11,4 % vaihtunee kuitenkin tänä vuonna noin 10 prosentin kasvuun. Investoinnit ovat edelleen keskeinen kasvukomponentti, mutta myös kulutuksen merkitys on alkanut korostua. Viennin kasvun hidastumista Yhdysvaltain markkinoilla on voitu korvata viennillä öljyä tuottaviin maihin. Kiina talouden keskeinen ongelma on inflaatio, joka pääosin johtuu korkeasta ruuan hinnasta. Osa hintojen nousun nopeutumisesta voidaan panna löysän rahapolitiikan tiliin. Tätä on asteittain kiristetty mm. lisäämällä kassareservitalletuksia ja rajoittamalla luotoantoa määrällisesti. Keskuspankki on antanut juanin vahvistua dollaria vastaan myös tänä vuonna; tähän mennessä noin 7 prosentilla. Eurokurssi on pysynyt liki ennallaan. Ensi vuonna Kiinan talouskasvu jäänee hieman alle 10 prosentin.

Venäjän talouskasvu on nopeutunut öljyn hinnan nousun myötä. Kaksi kolmasosaa vientituloista ja puolet keskushallinnon tuloista tulee energiasta. Öljyn hinnan aleneminen olisikin talouskehityksen suurin uhka. Öljyn tuotantokapasiteettiin ei ole investoitu riittävästi ja öljyn tuotanto jäikin vuoden alkupuoliskolla hieman edellisvuotista pienemmäksi. Teollisuustuotanto kasvoi alkuvuonna 6 % ja kesäkuun hidasta kasvua pidetään ohimenevänä. Vahva kotimainen kysyntä pönkittää kasvua. Investointien ennakoitaan tänä vuonna kasvavan noin 15 %. Kotitalouksien tulot kasvoivat ensimmäisellä vuosipuoliskolla 8 %. Maan aiemmin suuri vaihtotaseen ylijäämä on alkanut hiipua vientiä suuremman tuonnin jatkuessa. Keskeiset haasteet liittyvät inflaatioon ja julkisen sektorin menojen kasvuun. Vuosina 2008 ja 2009 talouskasvu jatkuu nopeana.

Bruttokansantuote

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
	määrän muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	2,9	2,8	2,0	1,2	1,3
Japani	1,9	2,4	2,1	0,8	1,1
EU-27	1,9	3,1	2,9	1,5	1,3
Saksa	0,8	2,9	2,5	1,8	1,4
Ranska	1,9	2,2	2,2	1,4	1,2
Italia	0,6	1,8	1,5	0,2	0,7
Iso-Britannia	1,8	2,9	3,1	1,4	1,2
Espanja	3,6	3,9	3,8	1,8	1,4
Ruotsi	3,3	4,1	2,7	1,8	1,5
Tanska	2,5	3,9	1,8	1,0	1,1
Suomi	2,8	4,9	4,5	2,8	1,8
OECD	2,7	3,1	2,7	1,8	1,9
Kiina	10,4	11,6	11,9	9,9	9,4
Venäjä	6,4	7,4	8,1	7,3	6,5
Maailma	4,4	5,1	5,0	3,9	3,8

Euroalueen talouskehitys

	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	määrän muutos, prosenttia				
Yksityinen kulutus	1,7	1,8	1,6	1,4	1,2
Julkinen kulutus	1,5	2,0	2,3	1,9	1,7
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	3,1	5,2	4,5	1,3	1,2
Tavaroiden ja palvelujen vienti	4,7	7,9	6,1	4,4	4,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	5,6	7,6	5,3	4,1	3,6
Bruttokansantuote markkinahintaan	1,7	2,8	2,7	1,5	1,3
Yksityisen kulutuksen deflaattori	2,1	2,2	2,1	3,6	2,5
Työttömyysaste, %	8,9	8,2	7,4	7,4	7,6
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % bruttokansantuotteesta	-2,5	-1,3	-0,6	-1,0	-1,1
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	0,2	0,0	0,3	0,0	0,0

1.2 Ulkomaankauppa

Vienti

Viennin määrä lisääntyi viime vuonna 8 %. Viennin kokonaiskasvua nosti palveluviennin 16 prosentin kasvu, mutta tavaravientikin lisääntyi 6½ %. Eriytyisen vilkasta oli koneiden ja laivojen vienti. Myös elintarvikkeiden vientikysyntä lisääntyi tuntuvasti. Sen sijaan metsäteollisuustuotteiden kysyntä kääntyi vuoden lopulla laskuun. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden viennin arvo supistui hintojen alenemisen johdosta hieman, mutta viennin määrä suureni. Saksa ja Ruotsi säilyttivät asemansa suurimpina vientimaina. Venäjä jäi kolmanneksi, koska sinne suuntautuneen jälleenviennin kasvu hidastui. Tavaraviennin kasvu suuntautui eniten Kaukoidän maihin. Tavaroiden vientihintojen nousu pysähtyi, mutta palveluviennin hintojen nousu kohotti vientihinnan kokonaisuudessaan puolen prosentin kasvuun.

Tämän vuoden alkupuolella tavaraviennin arvo lisääntyi 4 %. Kansainvälisen kehityksen johdosta vientinäköymät ovat kevään mittaan odotetusti heikentyneet. Tilanne on vaikein metsäteollisuudessa, erityisesti puutavarateollisuudessa, jossa kysyntä on alkuvuoden ajan ollut vaimeaa kun rakentaminen Keski-Euroopassa on hiipunut. Lisäksi myyntiponnistuksia vaikeuttavat kohonneet kotimaiset kustannukset yhdistettynä vahvaan euroon. Myös pape-riteollisuuden tuotteiden kysyntä on jatkunut vaisuna eikä tuotteiden myyntihintoja ole, aikakauslehtipaperia lukuun ottamatta, juuri saatu nousemaan, vaikka tuotantokustannukset ovat kohonneet. Metalliteollisuudessakin uusien

tilauksien tulo on alkanut kangerrella, mutta tilauskanta oli kesällä vielä hyvä. Erityisesti koneiteollisuudelle tyypilliset suuret tilaukset ja pitkät toimitusajat takaavat hyvän kehityksen jatkumisen ensi vuoden puolelle asti. Koneiden ja laitteiden ohella elektroniikka- ja sähköteollisuuden viennin arvo on kehittynyt alkuvuonna suotuisasti. Tosin kuluvan vuoden alussa matkapuhelimien jälleenviennin kasvu on nopeutunut, joten osa kasvusta selittyy jälleenviennillä¹. Sama koskee henkilöautoja, joiden vienti Venäjälle kasvaa tuntuvasti. Muun tehdasteollisuuden osalta sekä elintarvike- että kemianteollisuuden viennin kasvu on tänä vuonna vaimenemassa, vaikka viennin arvo hintatason nousun myötä kohoaa. Sen sijaan maa- ja metsätaloustuotteiden, eli pääosin turkisten, vienti on vahvassa kasvussa.

Maailmankaupan kasvun hidastumisen ja metsäsektorin erityisongelmien johdosta tavaraviennin kasvu painuu tänä vuonna 3½ prosentin tuntumaan. Viime vuonna runsaasti paisunut palveluvienti lisääntyi tammi-maaliskuusakin ennakkotietojen mukaan 8½ %. Palveluviennin kehityksen tekee epävaakaaksi se, että sitä dominoi suurten kansainvälisten yritysten sisäisten palvelujen vienti, joista ennakkotietoja ei ole saatavissa.

Ensi vuonna viennin kasvu hidastuu yhä. Metalliteollisuus pysyy edelleen kasvun veturina kun taas metsävienti supistuu. Muun tehdasteollisuuden kasvunäkymät pysyvät lähialueille suuntautuvan viennin ansiosta kohtuullisina. Vientihintakehityksen odotetaan vaimenevan, joskin valuuttakurssien muutoksia ja niiden vaikutuksia on vaikea ennakoida.

---

¹ Tavaroiden transitovientiä ei sisällytetä vienti-tuontilukuihin. Jälleenvienti eroaa transi-
tosta siinä, että jälleenvientituotteet kirjataan sekä tuontina että vientinä. Jälleenvienti on
kokonaisuudessaan huomattavasti vähäisempää kuin varsinainen transito

Tavaroiden ja palvelujen vienti

	2007 osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
		määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Metsäteollisuus	19,3	-12	15	-1½	-5	-5	2	1½	3½	-1	0
Puutavara	4,6	-6	5	-2½	-11	-5	2½	5	12	-4	0
Massa ja paperi	14,6	-13	18	-1	-3	-5	1	½	1	0	0
Metalliteollisuus	59,2	17	11	6	5	2	-½	4	2	-1	0
Metallien jalostus	12,8	-1	8	-2	-2	-2	7	27	12	-6	-2
Koneet, metallituotteet, kulkuneuvot	23,3	12	21	14	6	3	2	1	3	2	2
Elektroniikka- ja sähkötuotteet	23,0	28	5	3	7	3	-5	-2	-4	-2	-2
Muut	21,7	-1	13	7	2½	2½	7	7	0	11½	1½
Maa- ja metsätalous	0,8	2½	10	9	8	3	-½	22	-16	2	0
Elintarvikkeet	1,8	4	12	11	2	3	0	-½	½	7	2
Tekstiili-, vaate- ja nahkatuotteet	1,2	-4	½	10	0	0	2	5	0	3	1
Kemianteollisuus	14,0	½	12	6	2	2	11	8	3	16	2
Tavaravienti ¹⁾	100,0	6,1	13,7	6,5	3½	1½	1,0	2,9	0,2	½	-½
Palvelujen vienti ¹⁾		10,5	4,1	15,9	3½	2½	0,7	1,1	2,9	3½	2
Tavaroiden ja palvelujen vienti ¹⁾		7,0	11,8	8,2	3½	2	1,0	2,6	0,7	1	0

¹⁾ Summarivien toteutuneet hinta- ja määrämurtoukset vuosilta 2005-2007 ovat kansantalouden tilinpidon mukaisia. Aluerien hinta- ja määrämurtoukset on arvioitu Tilastokeskuksen vientihintaindeksin ja Tullihallituksen viennin arvotietojen perusteella.

Tuonti

Tuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 6½ % ja tuontihinnat nousivat 2 %. Korkeasuhdanne lisäsi niin raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden kuin investointi- ja kulutustavaroiden tuontia. Tavaraa tuotiin eniten Venäjältä ja Saksasta.

Kuluvan vuoden alkupuolella tavaratuonnin arvo nousi 6 %. Tuontihinnat nousivat viitisen prosenttia, joten tuonnin määrä jäi niukaksi, erityisesti kun otetaan huomioon, että matkapuhelimien ja henkilöautojen jälleenviennin kasvu on nopeutunut, mikä osaltaan nostaa sekä tuonnin että viennin kasvulukuja. Koko vuonna tuonnin määrä kasvaa 3 % ja tuontihinnat nousevat hieman yli 4 %.

Raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonti jää tänä vuonna hieman viivemurtoista pienemmäksi, kun teollisuustuotannon kasvu hidastuu. Sen sijaan energian tuonnin supistuminen viime vuonna johtanee tänä vuonna pieneen korjausliikkeeseen ylöspäin. Energian korkea hinta rajoittaa kuitenkin jatkosakin tuonnin kasvua.

Investointitavaroiden tuonti jatkuu tänä vuonna viime vuoden tapaan vilkkaana, sillä kotimaiset kone- ja laiteinvestoinnit ovat vahvassa kasvussa. Suurin osa tuonnin kasvusta koostuu kuitenkin investointitavaroihin luokitelluista matkapuhelimista, jotka viedään Suomesta edelleen, pääosin Venäjälle. Matkapuhelimia tuotiin Suomeen tammi-toukokuussa 10,9 milj. kappaletta, eli moninkertaisesti yli kotimaisen tarpeen ja kaksinkertainen määrä vuodentakaiseen nähden. Ensi vuonna yritysten investointien kasvu hidastuu, mikä vaikuttaa myös tuontiin.

Kestokulutustavaroiden tuonnin kasvu on tammi-toukokuussa jäänyt varsin hitaaksi, arvoltaan vain prosentin tuntumaan, vaikka autoveron kevennys kuluvan vuoden alussa lisäsi autohankintoja. Kun autoveron alennuspäätös tuli julki viime vuoden lopulla, autokauppa tyrehtyi ja huomattava määrä henkilöautoja jäi maahantuojien varastoon, joten myynti saattoi kuluneena keväänä lisääntyä ilman vastaavaa tuonnin kasvua. Alkuvuoden notkahduksen jälkeen kestokulutustavaroiden tuonnin kasvu nopeutunee vastaamaan enemmän kotimaisen kulutuksen kasvua. Myös muiden kulutustavaroiden tuonti lisääntyy maltillisesti kotimaisen kulutuskysynnän vauhdittamana.

Yli viidennes tuonnista koostuu palvelutuonnista. Palvelutuonti lisääntyi viime vuonna 6½ %. Palvelutuonnin ennakoiminen on yhtä ongelmallista kuin palveluvienninkin, sillä molempien kehitystä dominoivat suurten kansainvälisten yritysten sisäiset palvelujen siirrot. Ennusteen mukaan palvelutuonnin lievä kasvu jatkuu.

Ensi vuonna tuonnin kasvu jää kahteen prosenttiin ja tuontihintojen nousu vaimenee prosenttiin. Kasvu painottuu selvimmän investointitavaroihin ja kestokulutustavaroihin.

Tavaroiden ja palvelujen tuonti

	2007 osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
		määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	46,3	4	8	6	-1	½	5	11	5	-3	1
Energiatuotteet	5,3	-3½	12	-3	1	½	34	17	0	38	4
Investointitavarat ¹⁾	37,6	22	8	11	8	4	2	2	2	½	½
Kestokulutustavarat ¹⁾	5,0	22	13	11	5	4	-3	-½	-1	-½	-1
Muut kulutustavarat	5,8	8	12	4	4	3	-2	2	0	3	1
Tavaratuonti ²⁾	100,0	9,6	9,1	6,6	3	2½	5,5	7,1	1,8	4½	½
Palvelujen tuonti ²⁾		19,4	3,5	6,3	3	2	1,7	2,1	3,1	4	2½
Tavaroiden ja palvelujen tuonti ²⁾		11,8	7,8	6,6	3	2	4,6	6,0	2,1	4	1

¹⁾ Vuoden 2007 muutosluvut on investointi- ja kestokulutustavaroiden osalta puhdistettu tullin luokitusmuutosten vaikutuksista.

²⁾ Summarivien toteutuneet hinta- ja määrämurtookset vuosilta 2005-2007 ovat kansantalouden tilinpidon mukaisia. Aluerien hinta- ja määrämurtookset on arvioitu Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin ja Tullihallituksen tuonnin arvotietojen perusteella.

Vaihtotase

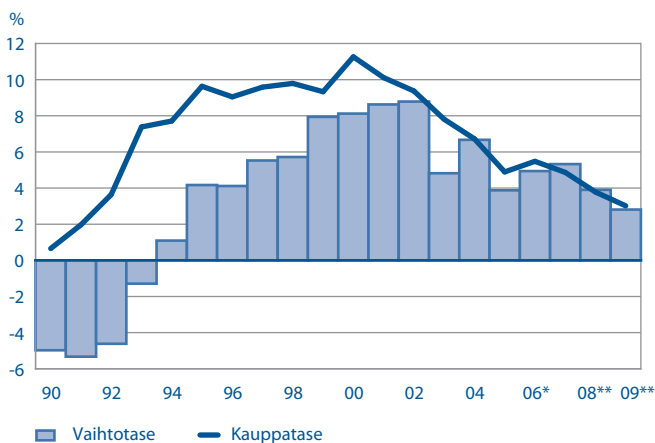
Vuoden 2007 ennakkotietojen mukaan vaihtotaseen ylijäämä supistui viime vuonna. Kansantalouden tilinpidon tarkistuslaskelma muutti kuitenkin heinäkuussa kehityssuunnan: vaihtotase koheni viime vuonna runsaan miljardin edellisvuoden 8,3 mrd. eurosta 9,6 mrd. euroon. Sen sijaan kauppataseen ylijäämä pysyi aiemmin lasketulla tasolla, 8,7 mrd. eurossa ja jäi edellisvuotta pienemmäksi.

Kuluvan vuoden alkupuolella sekä vaihtotaseen että kauppataseen ylijäämät ovat supistuneet vuodentakaisesta, kun niihin vaikuttavat sekä yritysten heikenevät näkymät että tuontihintojen nousu. Molempien taseiden ylijäämien bruttokansantuoteosuudet pysyvät kuitenkin yhä merkittävänä: tänä vuonna neljän ja ensi vuonna kolmen prosentin tuntumassa.

Palvelutase nousi Tilastokeskuksen tarkennetussa laskelmassa viime vuonna 0,4 mrd. euroa ylijäämäiseksi. Sekä palvelujen vienti että tuonti kasvoivat, mutta palvelujen vienti enemmän. Molemmiin puolin lisääntyi merkittävästi ryhmä ”Muut liike-elämän palvelut”, joihin sisältyy mm. vaikeasti ennakoitavia konsernien sisäisiä palveluja. Palvelutase pysynee myös tänä ja ensi vuonna lievästi ylijäämäisenä.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase kohosi viime vuonna ylijäämäiseksi kun ulkomailta saadut omaisuustulojen, ennen muuta korkojen, kasvu ylitti omaisuusmenojen kasvun. Tänä vuonna tase-erä painuu jälleen alijäämäiseksi, joka ensi vuonna syvenee.

Vaihto- ja kauppatase, suhteessa bruttokansantuotteeseen

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, VM

Suomen ulkomainen nettovelka (ulkomainen nettovarallisuus ilman oman pääoman eriä) nousi v. 2003 nettosaatavaksi ja oli viime vuoden lopussa 11, 4 mrd. euroa. Kuluva vuoden alkupuolella rahoitusmarkkinoiden rauhattomuus on alentanut useiden eri omaisuuserien arvoa, minkä seurauksena saatava vaihtui kesäkuussa 0,3 mrd. euron nettovelaksi.

Vaihtotase

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	2008/2007	2009/2008
	mrd. euroa					muutos, prosenttia	
Tavaravienti ¹⁾ (+)	52,7	61,7	65,8	68,4	69,1	4,0	1,0
Tavaratuonti ¹⁾ (-)	45,0	52,5	57,0	61,2	63,1	7,3	3,1
Kauppatase	7,7	9,2	8,7	7,2	6,0		
Palvelujen vienti (+)	13,1	13,8	16,4	17,6	18,4	7,0	4,6
Palvelujen tuonti (-)	13,9	14,7	16,1	17,2	18,0	6,9	4,6
Palvelujen tase	-0,8	-0,9	0,4	0,4	0,4		
Tavaroiden ja palvelujen tase	6,9	8,3	9,1	7,7	6,5		
Tuotannon tekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-0,8	0,0	0,5	-0,2	-0,9		
Vaihtotase	6,1	8,3	9,6	7,5	5,6		
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	3,9	4,9	5,3	3,9	2,8		

¹⁾ Sisältää tavarakaupan korjauserät.

1.3 Kotimainen kysyntä

Kulutus

Yksityinen kulutus

Kotitaloudet ovat viime vuosina sekä kuluttaneet että investoineet aiempaa vilkkaammin. Tämä on johtanut ennätyskelliseen velkataakkaan, kun tulojen kasvu ei ole riittänyt kattamaan lisääntyneitä menoja. Vuonna 2007 yksityisen kulutuksen volyyymi lisääntyi 3,2 %, selvästi edellistä vuotta hitaammin, mutta saman verran kuin 2000-luvulla ja yhtä nopeasti kuin euroalueella keskimäärin. Kulutuksen hintojen nousun nopeutuminen merkitsi kuitenkin sitä, että kulutuksen arvo lisääntyi viime vuonna yhä edellisen vuoden tahtiin ja nopeammin kuin 2000-luvulla yleensä.

Kasvun vaimeneminen v. 2007 oli seurausta kestokulutustavaroiden hankintojen hidastumisesta, mutta vastaavasti päivittäiseen käyttöön tulleiden tavaroiden hankinnat lisääntyivät nopeammin. Kulutuksen kasvu vaihteli vuoden aikana ollen vahvinta digitaaliseen televisiojärjestelmään siirtymisen aikoihin loppukesällä. Uusien tulosopimusten johdosta ansiot lisääntyivät aiempia vuosia runsaammin, mutta tuloverotus ei aiempien vuosien tapaan lisännyt kotitalouksien ostovoiman kasvua. Työllisyyden noususta huolimatta ostovoiman kasvu jäikin kulutusta niukemmaksi, 2,9 prosenttiin, joten tulot eivät viime vuodenkaan aikana riittäneet kattamaan menoja ja säästämisasteen negatiivisuus syveni entisestään, lähes kolmeen prosenttiin. Kun myös asuntoinvestoinnit jatkuivat vilkkaina, niin velkaantuneisuus lisääntyi ja ylitti vuoden lopussa ensimmäistä kertaa lähihistoriassa kaikkien kotitalouksien keskimääräiset vuosittaiset tulot. Tosin eurooppalaisessa vertailussa suomalaisten kotitalouksien velkataakka on keskimääräistä tasoa.

Alkuvuonna kulutus on lisääntynyt jopa viime vuotta nopeammin. Kulutuksen vuosia nopeana jatkunut kasvu ei toistaiseksi osoita merkittäviä hidastumisen merkkejä ja kasvu säilynee kolmen prosentin tuntumassa tänä ja ensi vuonna. Kulutuksen kasvua tukevat työllisyyden ja ansioiden lisäyksen ohella valtion tuloverotuksen kevennykset, jotka varsinkin ensi vuonna tuovat merkittävän lisän kotitalouksien ostovoimaan. Hintojen nousu syö kuitenkin ostovoiman kasvuvauhtia. Samaan aikaan kotitalouksien luottamus tulevaisuuteen on painunut keskimääräistä selvästi heikommaksi; myös usko oman talouden tulevaisuuteen alkaa horjua. Autohankintoja ja palveluiden ostamista lukuun ottamatta kotitalouksien kulutusmenot lisääntyvät edellisvuosia hitaammin, sillä lainojen takaisinmaksu ja varautuminen hitaampaan talouskasvuun karisivat kuluttajien enimpää ostohaluja.

Kotitalouksien säästämisaste on viime vuosina nopeasti heikentynyt. Samalla kotitaloudet ovat velkaantuneet vauhdikkaasti. Tällainen keskimääräinen kehitys hämärtää kuitenkin kokonaiskuvaa kotitalouksista, sillä vajaalla puolella

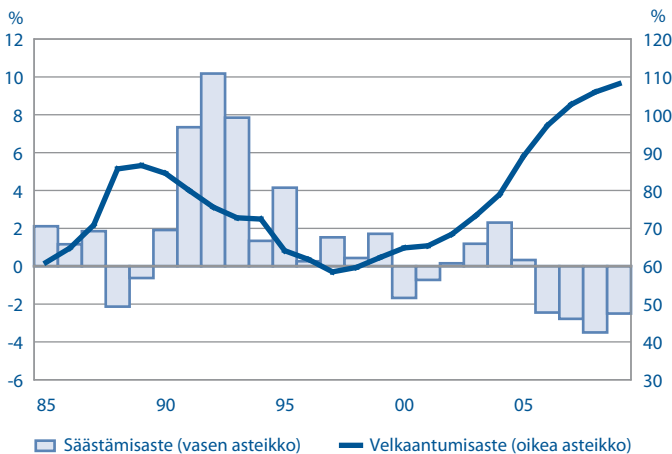
kotitalouksista ei ole velkaa ollenkaan. Lisäksi nettorahoitusvarallisuus vastaa neljää viidesosaa keskimääräisistä kaikkien kotitalouksien vuosituloista. Varallisuuden ja velkojen jakauma ei kuitenkaan ole tasainen. Osalla kotitalouksista on merkittävästi velkaa ja osalla merkittävästi rahoitus- ja muuta varallisuutta. Nämä velkaisimmat kotitaloudet ovat riskiryhmä, jonka kulutuksen voi odottaa jatkossa hidastuvan, kun korkojen nousu pienentää lainojen hoitokulujen jälkeen käteen jäävää tuloa.

Julkinen kulutus

Julkinen kulutus jaetaan kahteen osaan: yksilöllisiin ja kollektiivisiin. Kuntien kulutusmenot ovat pääasiassa yksilöllisiä kun taas valtion kulutus kollektiivista. Yksilöllisiä kulutusmenoja ovat yksilöihin kohdistuvat palvelut kuten koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelut. Kollektiivisiä kulutusmenoja ovat mm. hallintoon, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät julkiset menot. Julkisen kulutuksen kansantuoteosuus on runsas 20 %. Julkisen kulutuksen määrä on kasvanut Suomessa keskimäärin 1,5 % vuodessa tällä vuosikymmenellä, mikä on hieman hitaampaa vauhtia kuin euroalueella keskimäärin.

Valtion kulutuksen volyymi on pitkälti riippuvainen henkilöstön määrästä, joka on lähivuosina vähenemässä valtion tuottavuusohjelman edetessä. Kuntien kulutuksen reaalikasvu 2000-luvulla on johtunut suurelta osin sosiaali- ja terveyspalvelujen määrän kasvusta. Peruspalvelujen eli koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelujen kysyntää kasvattaa myös yleinen tulotason nousu. Väestön ikääntymisestä johtuva hoiva- ja hoitopalvelujen kysynnän kasvu ei vielä tällä vuosikymmenellä lisää suuremmin kuntien menopaineita.

Kotitalouksien säästämis- ja velkaantumisasaste

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuntien kulutuksen volyymin ennakoitaan kasvavan 1½ % sekä kuluvana että ensi vuonna. Kulutuksen määrän lisäys johtuu pääosin kuntien sekä ostettujen että itse tuotettujen sosiaali- ja terveystalvelujen kasvusta. Nimellisen kulutuksen kasvu ylittää suurten palkankorotusten seurauksena yli 6 prosenttiin kuluvana ja noin 5 prosenttiin ensi vuonna.

Kulut

	2007* osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
		määrän muutos, prosenttia					
YKSITYINEN KULUTUS	100,0	3,3	4,1	3,2	3	3	3,2
kotitaloudet	95,7	3,4	4,2	3,3	3	3	3,2
kestokulutustavarat	9,8	9,4	9,3	3,1	4	-4	7,3
puolikestävät kulutustavarat	8,8	5,2	7,5	6,5	3½	3	4,7
lyhytikäiset tavarat	26,6	2,1	2,9	3,2	2	3	2,2
palvelukset	50,7	2,7	3,5	2,6	3½	4	2,7
kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	2,1	1,0	3,1	12,3	2	6	1,3
miinus ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	2,3	3,9	6,9	6,8	5	2	1,8
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,3	1,2	1,3	1,6	1	1	3,6
JULKINEN KULUTUS	100,0	1,9	0,6	1,3	1½	2	1,5
valtionhallinto	28,9	0,9	0,9	-0,9	1½	2½	0,9
paikallishallinto	63,8	1,8	0,8	1,7	1½	1½	1,4
sosiaaliturvarahastot	7,3	6,1	-2,3	6,4	3½	2	5,0
YHTEENSÄ		2,9	3,1	2,7	2½	2½	2,7
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		2,5	0,7	2,0	1½	1½	1,9
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		3,2	3,4	3,0	2½	2½	2,9
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo		1,2	1,7	2,9	2½	3½	3,0
		prosenttia					
KULUTUKSEN OSUUS							
bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		73,8	73,2	71,6	72	73	71,8
Kotitalouksien säästämisaste		0,3	-2,4	-2,8	-3½	-2½	-0,2
Kotitalouksien velkaantumisasiaste ¹⁾		89,1	97,2	102,7	106	108	76,2

¹⁾ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Investoinnit

Yksityiset investoinnit

Investoinnit lisääntyivät viime vuonna 8½ %. Asuinrakennusinvestointien kasvu pysähtyi, kun ostajien varovaisuus asuntomarkkinoilla lisääntyi paitsi kohonneiden korkojen myös asuntohintojen kalleuden ja heikentyneiden tulevaisuuden näkymien takia. Suuret rakennusliikkeet alkoivatkin lykätä asuntoaloituksiaan parempaan ajankohtaan. Rakennusinvestointien painopiste siirtyi selvästi muuhun kuin asuinrakentamiseen, joka lisääntyi peräti 22 % liike-, teollisuus-, toimisto- ja julkisten palvelurakennushankkeiden vilkastumisen ansiosta. Myös maa- ja vesirakennusinvestoinnit lisääntyivät nopeasti, sillä käynnissä oli useita suuria julkisia tie- ja ratahankkeita. Rakennusalan kustannuspaineita lisäsivät erityisesti työvoiman saatavuuden vaikeutuminen, puu- ja betonituotteiden samanaikainen vahva kysyntä niin talon- kuin infra-rakentamisessa sekä polttoainekustannusten nousu. Kone- ja laiteinvestointien määrä kasvoi tuntuvasti etenkin laajojen korvausinvestointien ja tuotannollisten rakennusinvestointien ansiosta.

Vuonna 2008 investoinnit lisääntyvät lähes 4 %, mutta kasvu pysähtyy v. 2009. Asuinrakennusinvestointien määrä vähenee molempina vuosina, vaikka kasvukeskusten asuntotarve pysyy muuttoliikkeen takia yhä suurena, ja toisaalta kohtuuhintaisten omistus- ja vuokra-asuntojen aloituksia pyritään lisäämään. Tuotannolliset talonrakennusinvestoinnit jatkuvat erittäin vilkkaina vielä tänä vuonna ja keskimääräistä vilkkaampina myös ensi vuonna, vaikka alkavien rakennushankkeiden määrä on jo tuntuvasti vähentynyt. Kone- ja laiteinvestointien sekä maa- ja vesirakennusinvestointien kasvu jatkuu vahvana tänä vuonna, mutta hidastuu hieman ensi vuonna.

Tehdasteollisuudessa kiinteät investoinnit lisääntyivät viime vuonna liki neljänneksen. Investoinnit kasvoivat etenkin kemian-, metsä- ja teknologiateollisuudessa. Kuluvana vuonna teknologiateollisuus lisää investointejaan merkittävästi etenkin metallien jalostuksessa sekä elektroniikka- ja sähköteollisuudessa. Kemianteollisuuden investointien kasvu jatkuu, mutta metsäteollisuuden investoinnit vähenevät yli viidenneksen. Teollisuuden investointiaste on runsas 12 %. Lähes puolella yrityksistä investointien tarkoitus on kapasiteetin korvaaminen, runsaalla neljänneksellä kapasiteetin lisääminen ja viidenneksellä rationalisointi. Merkittävä osa teollisuuden investointimenoista – etenkin tutkimus- ja kehitysmenoista – suuntautuu ulkomaille, lähinnä EU-maihin; toimialoittain tarkasteltuna ulkomaisia investointeja tekevät pääosin teknologia-, kemian- ja metsäteollisuuden yritykset.

Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2007*	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	53,8	6,6	5,2	9,5	2½	-3	3,7
asuinrakennukset	28,3	6,0	5,5	0,1	-3	-1	4,0
muut talorakennukset	25,5	7,4	4,7	22,1	9	-5	3,4
Maa- ja vesirakennukset	10,2	-6,3	3,6	2,9	3½	2½	2,0
Koneet ja laitteet	26,4	-0,7	4,7	10,7	7	5	3,4
Muut investoinnit	9,6	11,6	3,8	3,4	1	1	6,2
YHTEENSÄ	100,0	3,5	4,7	8,5	3½	0	3,6
yksityiset	87,3	6,3	6,5	8,3	4	0	4,0
julkiset	12,7	-11,0	-6,4	9,4	1	-1	1,4
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		18,9	19,3	20,3	20½	20	19,0
yksityiset		16,3	16,9	17,7	18	17½	16,3
julkiset		2,6	2,4	2,6	2½	2½	2,7

Julkiset investoinnit

Julkisten investointien määrä kasvoi viime vuonna 9½ %, ja lisääntyy tänä vuonnakin - paljolti laajojen maa- ja vesirakennushankkeiden johdosta – vielä jossain määrin. Lisäksi kuntien parantunut rahoitusasema edesauttaa mm. niiden kaavoitettuihin alueisiin liittyvien veloitteiden täytäntöönpanoa. Ensi vuonna julkisten investointien ennakoidaan hieman vähenevän, mutta määrä on yhä varsin suuri.

Varastoinvestoinnit

Vilkaasta kysynnästä huolimatta varastot kasvoivat edelleen runsaasti viime vuonna. Tilinpidon tietojen mukaan varastojen arvo ja arvoesineiden hankinta lisääntyivät lähes 3,6 mrd. euroa. Varastojen arvotilaston mukaan sekä kaupan että varsinkin teollisuuden varastot lisääntyivät koko vuoden ajan. Vuoden lopussa kasvuvauhti kuitenkin hidastui teollisuudessa merkittävästi, mikä aiheutui keskeneräisten tuotteiden varastojen kasvun hidastumisesta. Teollisuuden valmistuotevarastot kuitenkin lisääntyivät myös loka-joulukuussa. Etenkin puu- ja paperiteollisuuden valmistuotevarastot kasvoivat selvästi edellisvuotta nopeammin. Kaupan varastojen arvo lisääntyi teollisuutta maltillisemmin, ja vuoden lopussa tukkukaupan varastot supistuivat.

Varastojen arvotilaston mukaan kasvu jatkui alkuvuonna, mutta kasvu hidastui merkittävästi. Tehdasteollisuudessa puu- ja paperi- sekä metalliteollisuuden toimialoilla varastojen arvo kääntyi laskuun. Teollisuuden suhdan-
netiedustelujen mukaan valmistuotovarastojen taso on normaalia suurempi. Ydinvoimalan valmistumisen siirtyminen kasvattaa varastoja, joten taso säilynee korkeana tänä ja ensi vuonna. Kysynnän vaimentuessa yritykset alkavat sopeuttaa varastojaan uudelle, alemmalle tasolle.

1.4 Kotimainen tuotanto

Alkutuotanto

Viime vuonna maatalouden tuotanto lisääntyi 29 %. Viljasato oli runsas ja viljan hinta oli nousussa. Maatalouden yrittäjätulo kasvoi lähes 40 %. Kuluvana vuonna viljelty ala kasvaa viime vuodesta. Viljakasvien viljelyala lisääntyy kesannointivelvoitteen poistuttua ja kohonneiden viljanhintojen kannustamana kymmenyksen. Ennakollisten satoarvioiden mukaan viljasato kuitenkin supistuu muutaman prosentin viime vuodesta epäsuotuisan sään seurauksena.

Viime vuonna metsätalouden tuotanto kasvoi 14 % edellisvuodesta. Hakkuut lisääntyivät tuntuvasti ja sekä tukki- että kuitupuun hinnat kohosivat; metsätaloustulo lisääntyi runsas 50 %. Tänä vuonna hakkuut ovat supistuneet ja hinnat ovat laskeneet viime vuoden huipputasolta. Aiemmin tehtyjen runsaiden ostojen johdosta yksityismetsien pystykauppa on supistunut voimakkaasti, kun taas hankintakauppa on käynyt vilkkaana. Puun myyntitulojen määräaikainen veronkevennys piristää loppuvuoden puukauppaa ja varsinkin ensi vuotta, jolloin myös Venäjältä tuotavan puun väheneminen kasvattaa kotimaisia hakkuita. Metsätalouden tuotannon odotetaan kasvavan tuntuvasti v. 2009.

Jalostus

Tehdasteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 9 %. Kasvu jatkui vahvana myös kuluvan vuoden alussa. Kevätkesällä taloudellisen epävarmuuden lisääntyminen alkoi kuitenkin jo näkyä teollisuuden tuotannossa ja tunnusluvuissa. Heinäkuussa miltei kolmannes teollisuusyrityksistä arvioi näkymiensä heikkenevän. Tehdasteollisuuden kasvu hidastuu tänä vuonna 4 prosenttiin ja ensi vuonna 2½ prosenttiin.

Metalliteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 14 %. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden arvonlisäys kasvoi miltei neljänneksen ja koneiden tuotanto viitisentoista prosenttia. Sen sijaan metallien jalostus väheni tuotannon rajoitusten takia kymmenyksen. Myös kulkuneuvojen valmistus väheni lievästi, vaikka laivoja valmistui ennätysmäärin.

Kuluvan vuoden alkupuolella metalliteollisuuden kokonaistuotanto lisääntyi yhä 7 %. Koneteollisuudessa kasvua oli 12 %, ja koneteollisuus pysyneekin hidastuvan kasvun kärjessä. Elektroniikkateollisuudessa tuotannon määrää nostaa se, että tuotantoon tavaroiden valmistuksen ohella lasketaan toimialaan kuuluvia palveluja kuten korjaus- ja asennuspalveluja tai tutkimus- ja kehittämispalveluja, joiden osuus elektroniikkateollisuudessa on ollut erityisen suuri ja kasvava. Laivatilaukset pitävät kulkuneuvoteollisuuden tuotannon edelleen lievässä kasvussa. Värimetallien hintakehitys kääntyi viime vuoden kesällä jyrkkään laskuun. Metallin jalostajat tasaavat kysynnän heilahtelua tuotantorajoituksin, mikä vaimentaa tuotannon kasvua. Hyvän alkuvuoden ansiosta metalliteollisuuden tuotanto lisääntyy tänä vuonna 8 %. Ensi vuonna kasvu hidastuu 5½ prosenttiin.

Metsäteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna vajaan prosentin. Suomen taloudessa suhdannekäänteet ovat usein näkyneet ensimmäisenä puutavateollisuudessa. Viime vuonna korkeasuhdanne nosti erityisesti puutavatuotteiden kysyntää ja hintatasoa; myös paperituotteiden hinnat kohosivat. Kehityksen seurauksena kantohinnat nousivat. Raaka-aineen saatavuus kohosi ongelmaksi myös lämpimän talven vaikeiden puunkorjuuolosuhteiden takia sekä Venäjän toteuttamien ensimmäisten puutullien johdosta. Kesän jälkeen puutavateollisuuden tuotteiden kysyntä sekä kotimarkkinoilla että viennissä romahti mm. rakentamisen hiipumisen takia. Myös paperiteollisuuden tuotteiden kysyntä heikkeni ja syksyllä paperiteollisuudessa tehtiin päätös kapasiteetin purkamisesta.

Kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa tuotanto väheni sekä puu- että paperiteollisuudessa. Puutavateollisuudessa uusien tilauksien tulo on jyrkästi supistunut. Paperiteollisuudessa tilauskanta on hieman normaalitason yläpuolella, mutta toiminnan kannattavuus on vaisun hintakehityksen ja korkeiden raaka-ainekustannusten johdosta rapautunut. Venäjän puutullien toteutuminen täysmääräisinä v. 2009 vaikeuttaa raaka-ainehuoltoa entisestään. Hallituksen päätös tukea puunmyyjiä veronkevennyksin näyttää kuitenkin lisäävän kotimaista puuntarjontaa. Raaka-aineongelmien ja vaisuna jatkuvan kysynnän seurauksena metsäyhtiöt ovat jo ottaneet harkintaan uusia säästö- ja saneeraustoimia. Metsäteollisuuden tuotanto vähenee tänä vuonna 5½ % ja ensi vuonna yhä 6 %.

Muun tehdasteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 4½ %. Kasvu oli erityisen ripeää elintarviketeollisuudessa ja rakennustuoteteollisuudessa sekä kemikaalien valmistuksessa. Kuluvan vuoden alkupuolella kemianteollisuus kokonaisuudessaan on kasvanut edelleen ripeästi, mutta kaikkien muiden tähän ryhmään kuuluvien teollisuuden toimialoilla tahti on hidastunut. Muun tehdasteollisuuden tuotannon kasvu puolittuu tänä vuonna kahteen prosenttiin ja ensi vuonna edelleen 1½ prosentin tuntumaan.

Rakentamisen määrä kasvoi viime vuonna 7 %. Vapaaarahoitteinen asuinrakentaminen alkoi jo hiipua, ja kaikkiaan asuntoja aloitettiin 3 200 edellisvuotista vähemmän eli 30 800. Valtion tukeman asuntotuotannon aloitukset

vähenevät 3 300 asuntoon. Teollisuusrakentaminen lisääntyi merkittävästi paitsi Olkiluodon ydinvoimalan talonrakennustöiden myös useiden muiden suurehkojen hankkeiden ansiosta. Myös liike- sekä toimistorakentaminen vilkastuivat tuntuvasti, sitä vastoin julkinen palvelurakentaminen kasvoi vain lievästi. Maa- ja vesirakentamisen korkeasuhdanne jatkui vahvana. Ammattitaitoisesta rakennusalan työvoimasta oli etenkin Helsingin seudulla niukkuutta, jota paikattiin joko muualta maasta saatavalla tai ulkomaisella työvoimalla.

Talonrakentamisen suhdannetilanne pysyy normaalia parempana ensi vuoden loppuun, vaikka aloitustoiminta on jo vähentynyt ja tuotannon määrä kääntymässä vähitellen laskuun. Asuntojen kysyntä on hidastunut mm. nousseiden lainakorkojen, korkeiden asuntohintojen sekä suhdanteisiin liittyvien epävarmuuksien takia. Samalla asuntojen myyntiajat ovat pidentyneet, ja rakennusliikkeiden myymättömien uusien asuntojen varanto kasvanut. Asuntoja aloitetaan tänä vuonna arviolta 28 000, ja ensi vuonna - aktiivisista asuntopoliittisista toimenpiteistä huolimatta - korkeintaan saman verran. Asuntojen korjaamisen odotetaan kuitenkin hieman elpyvän, kun asuntojen uudisrakentamisesta vapautuu työvoimaa. Talonrakentamisen painopiste on kuluvana vuonna selkeästi liike-, toimisto- ja teollisuusrakentamisessa. Uusien tuotannollisten hankkeiden määrä on kuitenkin vähentynyt korkealta tasoltaan tuntuvasti vuoden alkupuoliskolla, ja rakennussuunnitelmia lykättäneen heikentyneiden suhdanneodotusten takia myös ensi vuonna.

Maa- ja vesirakentamisen suhdannetilanne jatkuu poikkeuksellisen hyvänä, ja etenkin niukkuus ammattitaitoisesta työvoimasta ja polttoaineiden kallistuminen lisäävät alan kustannuspaineita. Kuluvana vuonna valmistuvien hankkeiden vastapainoksi on suunnitteilla useita suuria väylähankkeita, ja lisäksi kuntien parantunut rahoitusasema edesauttaa mm. niiden kaavoitettuihin aluihin liittyvien velvoitteiden täytäntöönpanoa.

Palvelut

Viime vuonna palvelujen tuotanto kasvoi 2,7 %, kasvua oli lähinnä yksityisissä palveluissa. Julkisyhteisöjen palvelut lisääntyivät vain 0,3 %. Koko palvelujen kasvuvauhti jäi bruttokansantuotteen kasvua hitaammaksi. Toimialoista kehitys oli ripeintä majoitus- ja ravitsemustoiminnassa, jossa arvonlisäyksen volyyymi kasvoi yli 5 %. Myös kiinteistö- ja liike-elämän palveluiden kysyntä oli vahvaa.

Kuluvana vuonna palvelujen tuotannon kasvu jää 2½ prosenttiin ja jatkaa hidastuvalla uralla ensi vuonna. Ennusteen riskit ovat alaspäin. Palvelualojen luottamus on laskenut selvästi viime vuodesta, ja vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kasvuvauhti hidastui 2 prosenttiin. Etenkin kuljetus- ja tietoliikennealojen kehitys oli vaisua. Alkuvuonna koko palvelualan liikevaihdon kehitys on vielä ollut ripeää, joskin volyymin kasvua on leikannut hintojen nousu. Palvelujen tuottajahinnat nousivat 5 % ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Liikenteen arvonlisäyksen kasvu on hidastumassa, sillä voimakkaasti nousseiden kustannusten ja samalla hintojen odotetaan vähentävän kysyntää – varsinkin kun samaan aikaan rakentamisen ja teollisuuden kasvu on hidastumassa. Myös liike-elämän palvelut lisääntyvät aiempaa hitaammin teollisuuden kysynnän heiketessä. Ensi vuodelle suunnitellut veronkevennykset tukevat kaupan sekä majoitus- ja ravitsemusalan kehitystä. Riskinä on, että kuluttajat muuttavat odotettuakin enemmän kulutustottumuksiaan varautuessaan heikentyvään työllisyyskehitykseen.

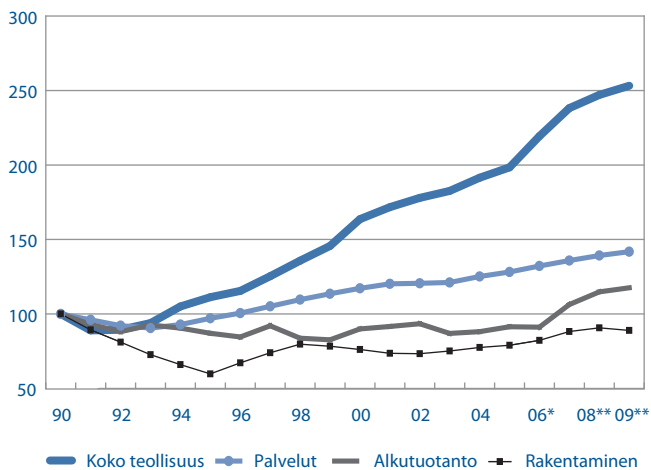
Kokonaistuotanto

Suhdannekäänne on tapahtunut ja kasvu hidastuu ensi vuoteen asti. Vuonna 2007 bkt lisääntyi 4,5 %, ja ylitti eurooppalaisen kasvuvauhdin keskimäärin lähes kahdella prosenttiyksiköllä. Toimialoittaisten arvonlisäysten summa lisääntyi bruttokansantuotetta nopeammin, 4,9 %. Tämä perushintainen bruttokansantuote lisääntyi yli 1½ prosenttiyksikköä vauhdikkaammin kuin kymmenen viime vuoden aikana keskimäärin. Talouskasvu oli erittäin laaja-alaista, sillä palveluja lukuun ottamatta niin alkutuotanto kuin jalostuskin lisääntyivät edellisvuotta nopeammin. Kasvu oli vahvaa läpi koko vuoden, tosin syyskesällä se hieman notkahti, mutta vahvistui jälleen vuoden loppua kohti.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla kasvu ylsi hidastumisesta huolimatta vielä lähes kolmeen prosenttiin. Vuosia jatkunut vahva talouskasvu on johtanut tuotantokapasiteetin täyskäyttöön. Nämä rajoitteet eivät ole poistuneet, vaikka talouskasvu on hidastunut. Varsinkin osaavan työvoiman puute on monilla toimialoilla edelleen kasvua rajoittava tekijä. Kokonaistuotannon kasvu vaimenee osin näistä tarjontakapeikoista johtuen tänä vuonna vajaaseen kolmeen ja ensi vuonna kahteen prosenttiin. Hidastuminen on merkittäväntä rakentamisen ja teollisuuden toimialoilla, joilla kysynnän vaimeneminen on noussut resurssija merkittävämmäksi kasvun rajoitteeksi. Teollisuustuotannon kasvua vaimentaa myös metsäteollisuuden tuotantokapasiteetin supistuminen Suomessa. Toisaalta, kotimaisen puunkäytön lisääntyminen kasvattanee metsätalouden tuotantoa, puun myyntitulon veronkevennyksen myötä todennäköisesti runsaastikin ensi vuonna.

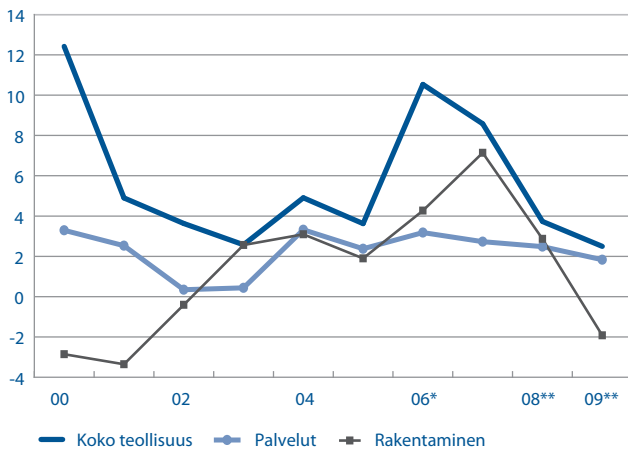
Tuotannon kasvua hillitsee ennen kaikkea kysynnän vaimeneminen. Maailmantaloudessa vallitseva epävarmuus ja aktiviteetin hidastuminen vaikuttavat myös Suomeen. Vientikysyntä vaimenee samaan aikaan, kun kotimainen kustannuskilpailukyky on heikkenemässä palkkojen nousun myötä. Kotimaassa yksityinen kysyntä on viime vuosien tapaan edelleen vahvaa ja työllisyyden lisääntyessä tukee kotimarkkinatuotantoa, joskin viime vuosia vähemmän, sillä investointitoiminta ei korkean tason vuoksi enää merkittävästi lisääny. Kulutuskysyntä ja julkisen sektorin rakennushankkeet toimivat talouskasvun pilareina tänä ja ensi vuonna.

TUOTANTO, 1990 = 100

Lähde: Tilastokeskus. VM

TUOTANTO, muutos, %

Lähde: Tilastokeskus. VM

Tuotanto toimialoitain

	2007* osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
Maatalous	0,8	13,1	-5,8	29,3	-3	1	1,3
Metsätalous	2,3	-1,9	2,9	13,8	-½	17	2,7
Koko teollisuus	26,2	3,6	10,5	8,6	3½	2½	6,0
Tehdasteollisuus	23,6	4,0	11,3	9,0	4	2½	6,4
Rakentaminen	6,4	1,9	4,3	7,1	3	-2	1,0
Kauppa	10,3	5,6	7,9	3,3	5	4	4,9
Liikenne	9,8	3,2	3,3	2,2	1½	2	4,1
Kiinteistö- ja liike- elämää palveleva toiminta	18,4	1,9	3,2	4,3	3½	2	2,9
Muut toimialat	25,8	1,1	1,2	1,5	1	1	0,6
Alkutuotanto	3,2	3,7	-0,3	16,6	-1	13	1,2
Jalostus	32,6	3,3	9,4	8,3	3½	1½	5,2
Palvelut	64,2	2,4	3,2	2,7	2½	2	2,3
TUOTANTO YHTEENSÄ PERUSHINTAAN	100,0	2,7	5,0	4,9	2½	2	3,2
Bruttokansantuote markkinahintaan		2,8	4,9	4,5	3	2	3,3
Kansantalouden työllisyys ¹⁾		1,0	1,5	1,9	1	0	0,9
Kansantalouden tuottavuus		1,7	3,4	2,9	1½	2	2,5

¹⁾ Työtunteina

Tuottavuus

Työn tuottavuus koheni viime vuonna 2,9 %, hieman hitaammin kuin edellisenä vuonna, mutta ½ prosenttiyksikköä nopeammin kuin kymmenen viimeisen vuoden aikana keskimäärin. Päätoimialoista vahvin tuottavuuden parantuminen koettiin maataloudessa, mutta varsinaisesti kansantalouden työn tuottavuutta kohensi tuttuun tapaan teollisuus, varsinkin sähkötekni- nen toimiala. Suomessa työn tuottavuuden nousu on ollut noin kaksinker- taista eurooppalaiseen keskiarvoon verrattuna. Koko kansantaloudessa työn tuottavuus on kaksinkertaistunut vuoden 1978 jälkeen ja on nyt neljänneksen parempi kuin kymmenen vuotta sitten. Valtion ja kuntien toiminnassa tuot- tavuutta on myös pyritty parantamaan.

Työn tuottavuuden kasvu hidastuu tänä ja ensi vuonna alle keskimääräisen kasvuvauhdin, noin 2 prosenttiin. Syynä on lähinnä talouden kääntyminen laskusuhdanteeseen. Lisäksi kapasiteettirajoitteet ja edelleen työvoiman lisätarve hidastavat tuottavuuden kasvua.

1.5 Työvoima

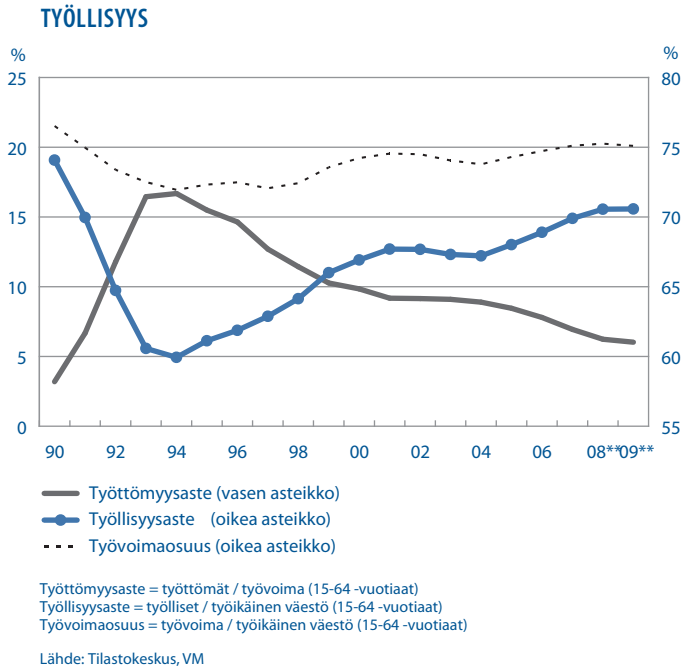
Työvoiman kysyntä kasvoi viime vuonna kolmatta vuotta erittäin nopeasti; vuosina 2005-2007 työpaikat lisääntyivät yhteensä yli 125 000. Tätäkin suurempaan työpaikkojen lisäykseen olisi ollut mahdollisuuksia, mutta työvoiman saatavuus vaikeutui - työvoiman tarjonnan merkittävästä lisäyksestä huolimatta - monilla toimialoilla, mikä pidensi avoimien työpaikkojen täyttöaikoja. Avoimia työpaikkoja oli tarjolla ennätysmäisen runsaasti. Uusia työpaikkoja syntyi etenkin yksityisissä palveluissa ja rakentamisessa, teollisuudessa työllisten määrä lisääntyi lievästi. Työllisyysaste nousi 69,9 prosenttiin ja työttömyysaste aleni keskimäärin 6,9 prosenttiin.

Vuonna 2008 työllisten määrä lisääntyy suhdannenäkymien heikentymisestä huolimatta vielä noin 40 000 henkeä. Työvoiman saatavuusongelmat ovat monella alalla suuret, vaikka työvoiman tarjonta kasvaa edelleen nopeasti etenkin eläkeikää lähestyvien sekä alle 25-vuotiaiden keskuudessa, ja työperusteinen maahanmuuttokin lisääntyy. Työllisten määrä lisääntyy lähinnä liikelämää palvelevissa toiminnoissa, kauppa-, majoitus- ja ravitsemispalveluissa sekä rakentamisessa, mutta vähenee hieman teollisuudessa. Työllisyysaste nousee arviolta 70,6 prosenttiin. Työttömien määrä pienenee keskimäärin arviolta 17 000 hengellä ja työttömyysaste alenee 6,2 prosenttiin. Rakennetyöttömyys vähenee paitsi korkeasuhdanteen myös työvoimapalvelujen tehostumisen sekä työmarkkinatukeen v. 2006 voimaanastuneiden uudistusten ansiosta², mutta sen osuus on yhä yli puolet kaikista työttömistä. Työvoimahallinnon koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteiden piirissä olevien määrä on tänä vuonna runsas 3 % työvoimasta. Työvoimahallinnon palkkaperusteisin toimenpitein työllistyy keskimäärin noin 35 000 henkeä, vajaa 4 000 vähemmän kuin v. 2007. Työministeriön tilastoimassa työvoimakoulutuksessa on keskimäärin 28 000 henkeä, yli 2 500 henkeä vähemmän kuin vuosi sitten. Työmarkkinatuen työharjoittelussa, työelämävalmennuksessa sekä vuorottelupaikkaan työllistettyinä on keskimäärin noin 17 000 henkeä.

Vuonna 2009 työvoiman kysynnän kasvu pienenee edelleen, ja keskimäärin työllisiä on noin 3 000 enemmän kuin tänä vuonna. Arviossa on oletettu,

² Vuonna 2006 saatettiin loppuun julkisen työvoimapalvelun rakenneuudistus, jossa väkeästi työllistyvien palvelut ja resurssit koottiin työvoiman palvelukeskuksiin (39). Työmarkkinatuen uudistuksella jaetaan vastuuta pitkäaikaistyöttömien työllistymisestä aiempaa paremmin valtion ja kuntien kesken sekä asetetaan tuen saajille velvoitteita osallistua aktiivitoimiin tuen epäämisen uhalla.

että osa-aikaisten työsuhteiden osuus kaikista työllisistä kasvaa jossain määrin. Työpaikat lisääntyvät enää palveluelinkeinoissa. Teollisuudessa työvoiman kysyntä vähenee hieman. Työvoiman tarjonnan kasvun odotetaan kääntyvän lievään laskuun paitsi suhdanteiden heikkenemisen myös suurten ikäluokkien alkaneen eläköitymisen takia. Työttömien määrä vähenee keskimäärin 160 000 henkeen ja työttömyysaste putoaa 5,9 prosenttiin.

Työvoimatase

	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	1 000 henkeä keskimäärin vuodessa				
Työkäinen väestö ¹⁾	3 948	3 963	3 981	3 997	4 010
Työvoima	2 621	2 648	2 675	2 698	2 695
Työtön työvoima	220	204	183	166	160
Työllinen työvoima	2 401	2 444	2 492	2 532	2 535
maa- ja metsätalous	115	114	113	113	112
teollisuus	460	465	466	463	459
rakennustoiminta	158	162	174	184	180
palveluelinkeinot	1 662	1 699	1 734	1 762	1 774
kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	378	381	395	405	407
liikenne	172	181	175	174	174
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää	322	336	359	374	382
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	790	801	806	809	811
toimiala tuntematon	5	4	6	10	10
	prosenttia				
Työvoimaosuus	66,4	66,8	67,2	67,5	67,2
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	68,0	68,9	69,9	70,6	70,6
Työttömyysaste	8,4	7,7	6,9	6,2	5,9
alle 25-vuotiaat	20,1	18,7	16,5	15,5	15,0
	1 000 henkeä vuoden aikana				
Maahanmuutto, netto	9,0	10,3	13,0	15	15

¹⁾ 15-74-vuotiaat.

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

Kansantulo

Kansantulo kasvoi v. 2007 yhteensä runsas 7½ % eli lähes prosenttiyksikön edellisvuotista enemmän. Kesän ja syksyn aikana solmitut liittotason sopimukset ovat suurelta osin voimassa vuoden 2010 alkukuukausiin, ja sopimuksiin sisältyvät palkankorotukset ovat selvästi korkeampia kuin aikaisempina vuosina. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohosi v. 2007 keskimäärin nimellisesti 3½ % ja reaalisesti vajaan prosentin. Palkkasumma kasvoi 6 %, sillä palkansaajien työtunnit lisääntyivät 2 % ja keskiansiot kohosivat hieman ansiotasoindeksiä enemmän. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kasvoivat 5 %, ja työtulojen osuus kansantulosta laski prosenttiyksiköllä 55½ prosenttiin. Kun maatalouden tuotanto lisääntyi tuntuvasti, ja viljan sekä maidon ja lihan hinnat kääntyivät maailmanmarkkinahintakehityksen myötä syksyllä jyrkkään nousuun, kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta lisääntyivät monen vuoden laskun jälkeen yli kolmanneksen. Kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta kasvoivat yli 50 %, sillä hakkuut lisääntyivät tuntuvasti ja keskimääräinen kantohintataso kohosi.

Kuluvana vuonna palkansaajien ansiotasoindeksin arvioidaan kohoavan nimellisesti 5½ %, mutta reaalisesti vain vajaa 1½ %. Palkkaliukuman on oletettu pysyvän suunnilleen viimevuotisella tasolla. Palkkasumma kasvaa 7 %, sillä työpanoksen arvioidaan lisääntyvän vielä 1½ %. Lähinnä työttömyysvakuutusmaksun alenemisen vuoksi työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kohoavat edelleen palkkasummaa hitaammin. Työtulojen osuus kansantulosta kohoaa hieman. Maataloudessa keskimääräinen tuottajahintataso muodostuu viimevuotista korkeammaksi, mutta tuotantopanosten hintojen nousun vuoksi kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta yltänevät enintään viimevuotiselle tasolle. Kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta saattavat jäädä hieman viimevuotista pienemmiksi, sillä hakkuut ovat alkuvuonna vähentyneet ja keskimääräisen kantohintataso on alentunut. Kansantulon kasvu hidastuu 5½ prosenttiin.

Vuonna 2009 palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa 5 % tämänvuotisesta. Kun palkankorotukset painottuvat vuoden loppupuolelle, seuraavaan vuoteen siirtyvä ”palkkaperintö” pienenee vain hieman kuluvan vuoden lopun lukemista. Palkkasumman kasvu hidastuu runsaaseen 5 prosenttiin, sillä työtuntien määrä ei enää juurikaan lisääntynyt. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut lisääntyvät 4 %, sillä työttömyysvakuutusmaksun on oletettu alenevan ja myös valtion sekä kuntien työeläkemaksut alenevat. Työtulojen osuus kansantulosta kohoaa edelleen hieman. Jos sadosta tulee normaali, kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta pysyivät suunnilleen tämänvuotisella tasolla. Sen sijaan kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta saattavat kasvaa lähes viidenneksellä, koska puun myyntituloihin esitetyn osittaisen verovapauden odotetaan lisäävän selvästi hakkuita. Kansantulo kasvaa yhteensä 3½ %.

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	2,5	1,7	2,1	4½	4	2,5
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	1,4	1,2	1,3	1	1	1,2
Ansioitasoindeksi	3,9	2,9	3,4	5½	5	3,7
Reaalinen ansiotaso ¹⁾	3,0	1,4	0,8	1½	2	2,1
Keskiansiot ²⁾	3,8	3,1	3,7	5½	5	3,7
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti ³⁾						
koko kansantaloudessa	2,5	-0,5	0,8	4	3	1,5
tehdasteollisuudessa	-0,2	-6,1	-5,1	0	2	-2,7

¹⁾ Ansioitasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

²⁾ Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³⁾ Palkkojen ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen indeksi jaettuna tuotannon volyyymi-indeksillä.

Käytettävissä oleva tulo

	2007* osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
	muutos, prosenttia						
Palkat ja palkkiot	44,4	5,0	4,8	5,8	7	5	5,0
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	10,9	6,3	3,1	5,2	5½	4	3,9
Kotitalouksien yrittäjätulot	6,0	-2,4	-4,0	1,8	-5	1½	4,0
yrittäjätulot maataloudesta	0,6	-9,7	-16,5	37,2	1	1½	-1,0
yrittäjätulot metsätaloudesta	1,2	-5,9	5,8	52,3	-4	18	4,0
muut yrittäjätulot	4,2	-0,9	-4,1	-9,7	-6	-3	4,7
Omaisuuksien tulot ja muut yrittäjätulot	25,0	-3,4	19,6	16,9	5	1	7,5
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	13,7	4,0	3,7	3,2	5	2½	4,6
Kansantulo	100,0	2,6	6,9	7,7	5½	3½	5,3
Käytettävissä oleva tulo		2,5	6,9	7,8	5½	3½	5,1
Bruttokansantulo, mrd. euroa		158,2	168,7	181,9	193	201	

Inflaatio

Inflaatio nopeutui lisääntyneistä kustannus- ja hintapaineista huolimatta vain hieman vuoden 2007 aikana. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat kohosivat loppuvuodesta yli 90 dollariin tynnyriltä, mutta euron vahvistuminen dollariin nähden lievensi öljyn hinnan kohoamisesta aiheutuneita kustannuspaineita. Palkankorotukset ajoittuivat pääosin vuoden lopulle, eivätkä niistä aiheutuneet kustannuspaineet ehtineet juurikaan purkautua hintoihin. Myöskään syksyllä alkanut elintarvikkeiden maailmanmarkkinahintojen jyrkkä kohoaminen ei teollisuuden ja kaupan pitkien sopimusten vuoksi näkynyt vielä kuluttajahintatasossa. Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden 2006 joulukuusta vuoden 2007 joulukuuhun 2,6 % ja v. 2007 keskimäärin 2,5 %. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, jossa eivät näy korkojen eivätkä asuntohintojen muutokset, kohosi vuoden aikana 1,9 % kun nousu euroalueella keskimäärin oli 3,1 %.

Kuluvana vuonna inflaatio on tuntuvasti kiihtynyt. Elintarvikkeiden patoutuneet hintapaineet purkautuivat kuluttajahintoihin suurelta osin tammikuussa. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat jatkoivat vuoden alkupuoliskolla jyrkkää nousua ja kohosivat heinäkuun alussa yli 140 dollariin tynnyriltä; tämän jälkeen tynnyrihinnat ovat alentuneet runsaan 110 dollarin tuntumaan. Työkustannusten nousu on selvästi nopeutunut ja inflaatiota ovat nostaneet vuoden aikana myös valmisteverojen sekä terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset. Asuntohintojen sekä korkojen inflaatiota lisäävän vaikutuksen odotetaan pienenevän, mutta toisaalta vuokrien nousu on nopeutunut.

Kuluttajahintaindeksin vuosinousu oli kuluvan vuoden heinäkuussa 4,4 %. Elintarvikkeiden hinnat kohosivat vuoden aikana 9 %, mikä nosti kuluttajahintaindeksiä yli prosentin. Peruselintarvikkeista erityisesti maitotuotteiden hinnat kohosivat jyrkästi. Öljytuotteiden hintojen osuus kuluttajahintaindeksin kokonaisuudesta oli ilman valmisteverojen korotuksen vaikutusta 1 prosenttiyksikkö. Alkoholijuomaveron sekä energiaverojen korotukset nostivat indeksiä yhteensä 0,4 % ja autoveron alennus laski sitä 0,3 %. Kotitaloussähkön hinta kohosi vuoden aikana 13 %, mistä vain kolmannes aiheutui valmisteveron korotuksesta. Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin vuosinousu oli heinäkuussa 4,3 %, kun nousu euroalueella oli 4,1 %. Kuluttajahintojen nousuvauhdin arvioidaan pysyvän loppuvuodesta suunnilleen viime kuukausien tasolla. Vuonna 2008 keskimäärin kuluttajahintaindeksi kohoaa 4 %. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi kohonnee suunnilleen saman verran.

Vuoden 2009 hinta-arvio perustuu oletukseen, että raakaöljyn ja elintarvikkeiden euromääräiset maailmanmarkkinahinnat kohoavat vain hieman tämänvuotista keskiarvoa korkeammalla. Työkustannusten nousu pysyy vuoden aikana lähes ennallaan, mutta asuntohintojen sekä korkojen vaikutus kuluttajahintojen nousuun pienenee edelleen. Inflaatio pysyy vuoden alkukuukausina vielä 3½ prosentin tienoilla ja alenee sen jälkeen hitaasti. Mikäli elintarvikkeiden

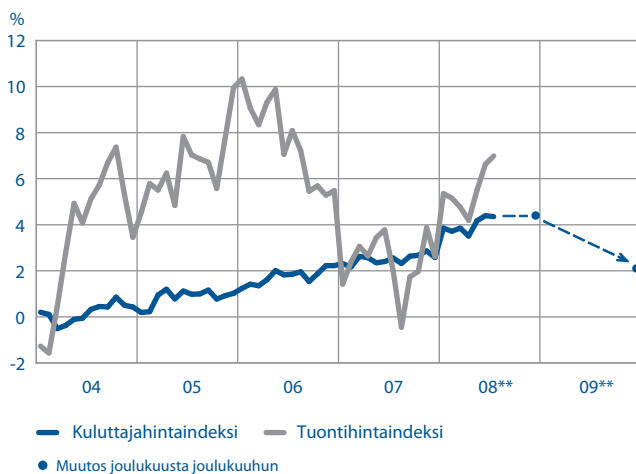
arvonlisäveron alennus siirtyy kuluttajahintoihin odotetulla tavalla, kuluttajahintaindeksi nousuvauhti voi vuoden lopulla hidastua 2 prosentin tuntumaan. Vuonna 2009 keskimäärin indeksi kohoaa kuitenkin vielä 3 %.

Hintaindeksejä

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat (tavaravienti) ¹⁾	1,0	2,9	0,2	½	-½	-1,0
Tuontihinnat (tavaratuonti) ¹⁾	5,5	7,1	1,8	4½	½	0,6
Kuluttajahintaindeksi	0,9	1,6	2,5	4	3	1,6
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	3,6	5,9	4,0	6	2½	1,8
Rakennuskustannusindeksi	3,6	3,8	5,9	4	2½	2,6

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan

Kuluttaja- ja tuontihintaindeksit, 12 kuukauden muutos

Lähde: Tilastokeskus, VM

Yksikkötyökustannukset

Tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky koheni viime vuonna ja oli koko tehdasteollisuudessa keskimäärin 40 % parempi kuin pitkällä aikavälillä (1970–2004) keskimäärin. Muussa kuin sähköteknisessä teollisuudessa kilpailukyky kääntyi edellisen vuoden lievän kohenemisen jälkeen kuitenkin uudelleen laskuun ja oli enää viitisen prosenttia pitkän aikavälin keskiarvoa parempi. Nopeutuneen työkustannusten nousun ja hidastuvan tuottavuuskehityksen myötä tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkenee kuluvana vuonna useimmilla teollisuuden toimialoilla. Kehityskuva jatkuu samanlaisena myös ensi vuonna; muussa kuin sähköteknisessä teollisuudessa kilpailukyky näyttäisi painuvan v. 2009 jo alle pitkän aikavälin keskiarvon. Heikkenevän kehityksen pysäyttäminen ja kilpailukyvyn kääntäminen kohenevalle uralle asettaakin varsin ahtaat rajat seuraavien vuosien palkanmuodostukselle.

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisen talouden rahoitusasema on ollut viime vuosina varsin vahva ja sitä se on vielä tänäkin vuonna. Ylijäämä on ollut viime vuotta suurempi viimeksi v. 2000 ja tätä ennen vuosina 1989-1990 sekä vuosina 1976-1977. Viime vuonna Suomen julkisen talouden ylijäämä oli kaikkein korkein EU-maiden joukossa; seuraavaksi suurimmat ylijäämät olivat Tanskassa ja Ruotsissa.

Heikentyneet talousnäkymät ja lähivuosina lisääntyvät ikäsidonnaiset menot pienentävät nopeasti julkisyhteisön ylijäämiä. Vielä v. 2008 julkisen talouden ylijäämä säilyy korkealla tasolla hyvän vaikkakin jo hidastuvan talouskehityksen tukemana. Sulautetut kokonaismenot lisääntyvät kokonaistuloja enemmän. Näin ylijäämä pienenee jonkin verran. Sulautetuissa kokonaismenoissa otetaan huomioon julkisen talouden eri sektoreiden välisten sisäisten siirtojen vaikutus. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan julkisyhteisöjen tulot kasvoivat ensimmäisellä neljänneksellä runsas 4 % ja menot liki 6 %. Ylijäämä on ennen muuta työeläkerahastojen ja valtionhallinnon varassa, muut sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisiä ja paikallishallinto lähellä tasapainoa. Myös tänä vuonna Suomen julkisen talouden rahoitusaseman arvioidaan olevan EU:n vahvin. Menoaste eli julkisten menojen suhde kokonaistuotantoon on vain viidessä EU-maassa korkeampi kuin Suomessa.

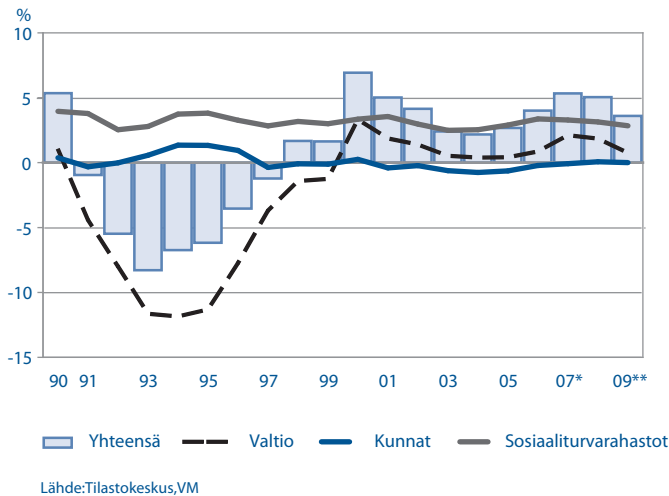
Julkisyhteisöjen yhteenlaskettu sulautettu bruttovelka, ns. EMU-velka, on tämän vuoden lopussa arviolta 61 mrd. euroa eli 32 % suhteessa kokonaistuotantoon, kun Euroopan komissio ennustaa euromaiden keskimääräisen velan olevan 66 %/bkt. Julkisyhteisöjen nettorahoitusvarallisuus oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä runsas 120 mrd. euroa. Nettorahoitusvarallisuus kääntyi laskuun viime vuoden lopulla ja lasku on jatkunut tämän vuoden puolella. Syynä on pörssikurssien heikkeneminen.

Vuonna 2009 julkisen talouden rahoitusaseman ennustetaan heikkenevän selvästi, 1½ prosenttiyksikköä kokonaistuotantoon suhteutettuna kun valtion nettoluotonanto alenee prosenttiyksikön ja sosiaaliturvarahastojen 0,3 prosenttiyksikköä. Syitä tähän ovat suhdannetilanteen heikkeneminen, toteutettavat veronkevennykset ja omaisuustulojen pieneneminen pitkään jatkuneen kas-

vun jälkeen. Heikkenemisestä huolimatta rahoitusasema pysyy hyvänä, sekä kansainvälisessä vertailussa että Suomen julkisen talouden aiempaan tilaan verrattuna. Vahvalla rahoitusasemalla on keskeinen merkitys varauduttaessa demograafiseen muutokseen. Sulautetut kokonaistulot kasvavat pari prosenttia kun samalla menot lisääntyvät 5 %, ja menojen suhde kokonaistuotantoon kääntyy nousuun monen vuoden laskun jälkeen. Veroaste alenee prosenttiosuuden, alimmilleen yli 20 vuoteen.

Julkinen velka on myös ensi vuonna 61 mrd. euroa eli 31 % suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisyhteisöjen henkilöstö on hieman lisääntymässä, sillä kunnissa väkimäärä palvelutuotannossa lisääntyy hieman enemmän kuin mitä henkilöstö valtionhallinnossa tuottavuusohjelman myötä vähenee.

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa bruttokansantuotteeseen

Julkisyhteisöt¹⁾

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	mrd. euroa					
Välittömät verot	26,7	27,6	28,7	31,5	33,5	33,5
Tuotannon ja tuonnin verot	21,0	21,8	22,7	23,4	24,6	25,2
Sosiaalivakuutusmaksut	18,0	19,1	20,5	21,6	22,3	23,4
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²⁾	66,1	69,0	72,4	77,0	80,9	82,5
Muut tulot ³⁾	14,2	15,0	16,4	18,0	18,9	18,9
siitä korkotulot	2,9	3,1	3,4	3,9	4,3	4,4
TULOT YHTEENSÄ	79,8	83,5	88,3	94,5	99,3	101,1
Kulutusmenot	33,3	34,9	36,4	38,2	40,5	42,8
Tukipalkkiot	1,9	2,0	2,2	2,2	2,4	2,4
Sosiaalietuudet ja -avustukset	25,3	26,0	26,6	27,1	28,5	30,1
Muut tulonsiirrot	4,0	4,4	4,4	4,5	4,7	5,0
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	31,2	32,4	33,1	33,8	35,6	37,4
Pääomamenot ⁴⁾	4,9	4,5	4,4	5,1	5,4	5,5
Muut menot	7,1	7,5	7,7	7,9	8,2	8,5
siitä korkomenot	2,7	2,4	2,6	2,6	2,7	2,7
MENOT YHTEENSÄ	76,5	79,3	81,6	85,0	89,7	94,2
NETTOLUOTONANTO (+)/ NETTOLUOTONOTTO (-)	3,3	4,2	6,7	9,6	9,7	6,9
valtionhallinto	0,6	0,6	1,4	3,8	3,5	1,4
paikallishallinto	-1,2	-1,0	-0,4	-0,1	0,1	0,0
työeläkelaitokset	4,2	4,6	5,3	5,4	5,6	5,3
muut sosiaaliturvarahastot	-0,4	-0,1	0,3	0,5	0,4	0,2
Perusjäämä ⁵⁾	6,0	6,9	9,3	12,2	12,4	9,6

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

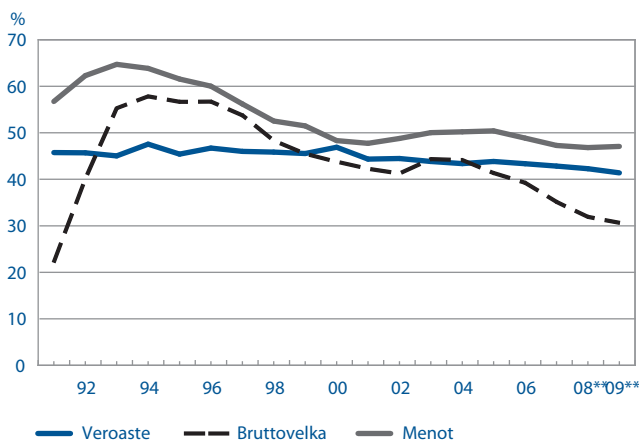
²⁾ Sisältää pääomaverot

³⁾ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot.

⁵⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Julkisyhteisöjen verot, menot ja bruttovelka, suhteessa bruttokansantuotteeseen

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,4	43,8	43,4	42,8	42,3	41,3
Julkisyhteisöjen menot ¹⁾	50,2	50,4	48,9	47,3	46,8	47,1
Nettoluotonanto	2,2	2,7	4,0	5,3	5,0	3,5
Valtionhallinto	0,4	0,4	0,9	2,1	1,8	0,7
Paikallishallinto	-0,8	-0,6	-0,2	-0,1	0,1	0,0
Työeläkelaitokset	2,8	2,9	3,2	3,0	2,9	2,7
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,2	0,0	0,2	0,3	0,2	0,1
Perusjäämä ²⁾	2,2	2,6	3,7	4,7	4,3	2,8
Julkisyhteisöjen velka	44,1	41,3	39,2	35,1	31,9	30,6
Valtionvelka	41,9	38,2	35,3	31,2	28,1	26,8
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	606	608	610	611	613	615
Valtio	147	146	146	144	143	141
Paikallishallinto	448	451	454	456	460	464
Sosiaaliturvarahastot	10	10	10	10	10	10

¹⁾ EU-harmonisoitu.

²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

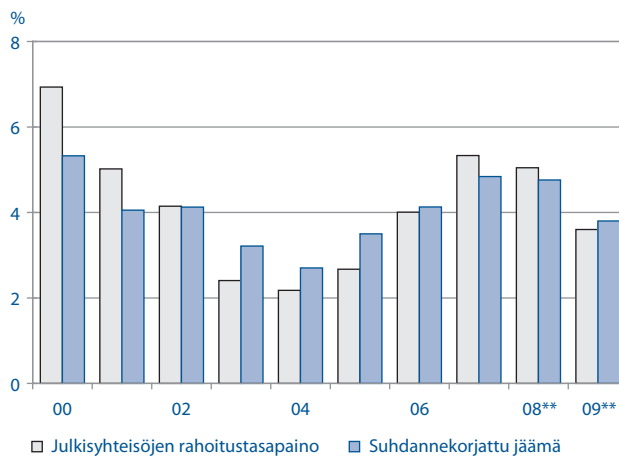
Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista

Finanssipolitiikan suhdanneviritystä voidaan arvioida julkisyhteisöjen rahoitusjäämän perusteella poistamalla tästä suhdanteiden vaikutus. Esimerkiksi nousukauden aikana julkisen talouden tasapaino vahvistuu automaattisesti, kun verotulot kasvavat ja työttömyyden aiheuttamat menot supistuvat ilman uusia, tulo- tai menoperusteita koskevia päätöksiä. Tällaista julkisen talouden tasapainon vaihtelua kutsutaan usein budjetin suhdanneautomaatiikaksi. Kun ollaan kiinnostuneita varsinaisten finanssipoliittisten päätösten vaikutuksista julkisen talouden tasapainoon, on tämä automaatiikka syytä poistaa tarkasteltavista luvuista.

Viime vuosina niin sanottu julkisyhteisöjen suhdannekorjattu ylijäämä on kasvanut. Tänä vuonna sekä julkisyhteisöjen yhteenlaskettu että valtion suhdannekorjattu ylijäämä kääntyvät kuitenkin hienoiseen laskuun. Ensi vuonna suhdannekorjatun ylijäämän arvioidaan laskevan selvästi. Finanssipolitiikasta on siten muodostumassa kasvua tukevaa. Taustalla on mm. tehdyt veroratkaisut.

Suhdannetilannetta on tässä tarkasteltu vertaamalla toteutunutta tuotantoa arvioituun potentiaalisen tuotannon tasoon. Vielä viime vuosien noususuhdanteen aikana talous on kasvanut tuotantopotentiaaliaan nopeammin. Tämän myötä positiivinen tuotantokuilu, eli toteutuneen ja potentiaalisen tuotannon välinen ero, on kasvanut. Kuluvana ja tulevana vuonna talouskasvu on kuitenkin jäämässä huomattavasti potentiaalista kasvua hitaammaksi. Samalla tuotantokuilu kutistuu nopeasti ja kääntyy ensi vuonna negatiiviseksi. Tuotanto jää siis potentiaalia alhaisemmaksi.³

Suhdannekorjattu rahoitusjäämä, suhteessa bruttokansantuotteeseen

Lähde: Tilastokeskus, VM

³ Tuotantokuilu ja potentiaalisen tuotannon taso on arvioitu käyttäen EU-komission ja jäsenmaiden käyttämää tuotantofunktiomenetelmää. Julkistalouden suhdanneherkkyyden kuvaajina on käytetty OECD:n tulo- ja menojustoestimaatteja.

2.2 Valtionhallinto

Pitkään jatkuneen korkeasuhdanteen seurauksena valtiontalouden rahoitusasema on reilusti ylijäämäinen. Heikentyvän suhdannetilanteen sekä veronkevennysten vuoksi valtion budjettitalouden ylijäämä käytännössä häviää ensi vuonna ja kansantalouden tilinpidon mukainen ylijäämä supistuu alle prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Viime vuonna verotulot lisääntyivät poikkeuksellisen voimakkaasti. Vuonna 2008 verokertymän kasvu hidastuu mutta säilyy edelleen vahvana noin 5,5 prosentissa. Tänä vuonna työn verotusta kevennettiin inflaatiotarkistukset mukaan lukien noin 500 milj. eurolla. Samalla alennettiin eläkkeensaajien verotusta noin 200 milj. eurolla. Tavoitteena on, että eläketulon verotus ei olisi työtulojen verotusta kireämpää. Hallitusohjelmassa sovitun mukaisesti energiaverotusta nostettiin vuoden alusta siten, että veron tuotto lisääntyy 300 milj. eurolla. Alkoholiveroa korotettiin vuoden alussa 10 %, mikä lisää verotuloja noin 40 milj. euroa. Autoveroa alennettiin vuoden 2008 alusta lukien. Tieto veronalennuksesta lykkäsi autojen hankintaa vuodelle 2008, mikä pienensi veron tuottoa vuoden 2007 osalta. Täysimääräisesti autoveron keventäminen näkyy verokertymässä v. 2009. Autoveron keventäminen vähentää vuositulolla verotuloja noin 200 milj. euroa.

Valtion omaisuustulojen arvioidaan tänä vuonna nousevan ennätysellisen korkealle tasolle. Omaisuustulot ovat lähes kaksinkertaistuneet vuodesta 2005. Osinkotulojen osuus on tällä hetkellä noin 60 % kaikista valtion saamista omaisuustuloista. Osinkotulojen kertymää ovat kasvattaneet yritysten hyvä kannattavuus. Lisäksi myös eräiden yksittäisten yritysten, joissa valtiolla on merkittävä omistusosuus, kuten Fortum Oy:n jakamat kertaluontoiset osingot, ovat tilapäisesti lisänneet osinkotuloja. Korkotuloja on lisännyt ennen muuta korkotason nousu. Omaisuustulojen kasvua on tukenut myös valtion eläkerahaston rahoitusaseman vahvistaminen viime vuosina.

Suhdannetilän heikkeneminen ja talouden toimijoiden odotusten synkkeminen eivät vielä tänä vuonna heijastu täysimääräisesti verotuottoihin. Vaikutukset verokertymiin välittyvät viiveellä.

Valtion kansantalouden tilinpidon mukaiset menot kasvoivat viime vuonna vain parisen prosenttia mutta tänä vuonna menojen arvioidaan kasvavan 7 %, mikä olisi suurin kasvuluku 15 vuoteen. Kehysmenettelyn ansiosta osittain tilapäisiin tekijöihin perustuva tulojen kasvu ei kuitenkaan valu pysyviin menonlisäyksiin.

Menojen iso kasvu johtuu mm. lukuisista liikenneväylähankkeista, korkeista palkankorotuksista ja yleisestä hintatason nousun nopeutumisesta. Valtion tulonsiirrot kunnille lisääntyvät kymmeneksen eli miljardi euroa mm. valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen ja indeksikorotusten vuoksi.

Kaikkiaan valtion rahoitusasema mitattuna nettoluotonannolla heikkenee jonkin verran viime vuodesta mutta on silti reilusti ylijäämäinen. Valtionvelkaa

lyhennetään noin 2,3 mrd. eurolla. Velka on vuoden lopussa arviolta 54 mrd. euroa ja velkasuhde alenee 28 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Hallitusohjelman mukaiset, työllisyyden parantamiseen tähtäävät työn veronkevennykset sopivat hyvin heikkenevään suhdannekuvaan. Talouskasvun hidastuminen yhdessä veroperusteita koskevien muutosten kanssa johtavat siihen, että v. 2009 verotulojen kasvu lähes pysähtyy. Pääosa verohelpotuksista kohdistetaan työn verotukseen, jota kevennetään 1 370 milj. eurolla. Ansiotason nousun seurauksena verotus kiristyi, jos veroperusteita ei tarkistettaisi lainkaan. Edellä mainitusta veronkevennyksestä noin 500 milj. euron arvioidaan riittävän ehkäisemään progression verotusta kiristävän vaikutuksen yleisen ansiotason noustessa 5 %. Tähän lukuun sisältyy myös 340 milj. euron inflaatiotarkistus. Tämän seurauksena työn verotukseen kohdistuva aito kevennys on suuruudeltaan noin 870 milj. euroa. Tämän lisäksi eläkeläisten verotusta huojennetaan noin 225 milj. eurolla, jotta eläketuloja ei verotettaisi työtuloja kireämmin. Kun otetaan huomioon työ- ja eläketuloja koskevien veroperuste-muutosten lisäksi myös metsäverotukseen liittyvä väliaikainen verohelpotus, ansio- ja pääomatuloverotuksen muutokset vähentävät verotuottoja ensi vuonna yhteensä 1 700 milj. eurolla. Työ- ja eläketuloja koskeva verokevennys toteutetaan osittain kunnallisverotuksen kautta. Kuntien saamat verotulot pienenevät runsaalla 200 milj. eurolla. Verotuottojen menetykset kompensoidaan kuitenkin kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmän kautta.

Elintarvikkeiden arvonlisäverokanta alennetaan lokakuusta alkaen. Vuositasolla tämä vähentää verotuloja hieman yli 500 milj. eurolla, ensi vuodelle siitä arvioidaan kirjautuvan vain noin 40 milj. euroa. Ansiotulojen veronkevennykset tukevat kotitalouksien ostovoiman ja kulutuksen kasvua. Kotitalouksien odotusten muuttuminen varovaisemmaksi näkyy kuitenkin osaltaan siinä, että tuotannon ja tuonnin verot lisääntyvät vain noin 2½ %.

Maa- ja metsätalouden kasvun hidastuminen, raaka-aineiden hintojen nousu, valuuttakurssin vahvistuminen, työvoimakustannusten nousu, korkotason kohoaminen ja rahoitusmarkkinoilla vallitsevan epävarmuuden jatkuminen ovat tekijöitä, jotka kaikki heijastuvat yritysten tuloskehitykseen. Yhteisöveron tuoton arvioidaankin kääntyvän ensi vuonna laskuun. Välittömät verot, joihin luetaan yhteisöveron lisäksi ansio- ja pääomatuloverot, supistuvat yhteensä 3 %.

Korkeasuhdanteen taantuminen laskuun näkyy myös osinkotulojen supistumisena. Yritysten tuloskehitys heijastuu viiveellä osingonjakoon. Valtion korkotulot kasvavat hieman yleisen korkotason nousun myötä. Tästä huolimatta omaisuustulojen ennakoidaan supistuvan ensi vuonna 9 %.

Merkittävimmät riskit valtiontalouden kannalta liittyvät luovutusvoittojen ja yhteisöverokertymän kehitykseen. Kotitalouksien saamien pääomatulojen kasvun arvioidaan hidastuvan tuntuvasti. Suhdannekäänteeseen vaikutukset voivat näiltä osin osoittautua selvästi ennakoitua voimakkaammiksi. Korkeasuhdanteen aikana luovutusvoittojen voimakasta kasvua aliarvioitiin, vastaa-

vasti matalasuhdanteessa tältä osin ilmeisenä riskinä on verotulojen yliarviointi. Myös hintakehityksen jatkuminen nopeana voi muodostaa riskin valtion rahoitusaseman kannalta.

Vuonna 2009 kansantalouden tilinpidon mukainen valtion menojen kasvu hidastuu vuodesta 2008 mutta on nopeampaa kuin viitenä viime vuotena. Ensi vuoden valtion kokonaismenujen arvioidaan nyt lisääntyvän selvästi enemmän kuin keväällä ennakoitiin. Esimerkiksi valtion tulonsiirtoja kunnille on lisätty vajaa 400 milj. euroa veronalennusten vaikutuksien kompensoimiseksi ja valtion korkomenoja on korotettu 200 milj. euroa. Energiatohokkuutta lisääviä investointihankkeita tuetaan. Laskelmissa on oletettu, että ns. jakamaton varaus noin 120 milj. euroa ja lisätalousarviovaraus 300 milj. euroa käytetään kokonaan tilinpidon mukaisiin menoihin.

Valtion ylijäämä pienenee kuluvasta vuodesta prosenttiyksikön, kun valtion kokonaistulot säilyvät lähes ennallaan kokonaismenujen kasvaessa 4½ %. Valtion velka säilynee tämän vuoden tasolla mutta velan suhde kokonaistuotantoon alenee runsaan prosenttiyksikön. Valtion velka on ensi vuoden lopussa arviolta 54 mrd. euroa.

Valtionhallinto¹⁾

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	mrd. euroa					
Välittömät verot	12,9	13,3	13,5	15,1	16,0	15,5
Tuotannon ja tuonnin verot	21,0	21,8	22,7	23,4	24,6	25,2
Sosiaaliturvamaksut	1,4	1,5	1,5	1,5	1,6	1,7
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²⁾	35,8	37,0	38,1	40,5	42,7	42,8
Muut tulot ³⁾	3,9	4,0	4,6	5,5	6,0	5,8
siitä korkotulot	0,7	0,7	0,9	1,3	1,5	1,5
TULOT YHTEENSÄ	39,7	41,0	42,7	46,0	48,8	48,6
Kulutusmenot	10,0	10,3	10,7	11,0	11,7	12,5
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	23,5	24,3	25,5	26,0	28,2	29,4
siitä muille julkisyhteisöille	15,1	15,5	16,2	16,5	18,2	19,0
Korkomenot	2,7	2,6	2,5	2,4	2,5	2,5
Pääomamenot ⁴⁾	2,9	3,1	2,6	2,7	2,9	2,9
MENOT YHTEENSÄ	39,1	40,4	41,3	42,2	45,2	47,3
NETTOLUOTONANTO (+) / NETTOLUOTONOTTO (-)	0,6	0,6	1,4	3,8	3,5	1,4
Perusjäämä ⁵⁾	2,6	2,5	3,0	5,0	4,5	2,4

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan

²⁾ Sisältää pääomaverot

³⁾ Ml.pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen.

⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot.

⁵⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia verolajeittain vuositasolla, milj. euroa

	2004	2005	2006	2007	2008	2009**
	milj. euroa					
Ansiotulot (ml. inflaatiotarkistus)	-845	-506	-990	-805	-700	-1 700
Yhteisövero	0	-555	0	0	0	-10
Varallisuusvero	0	-49	-130	..	..	..
Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut	0	0	230	-50	-265	-10
Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut	80	440	-285	70	-515	-105
Energiaverot	0	0	0	-70	300	0

Budjetti ja vaalikauden menokehys

Vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi hallitus on sitoutunut vaalikauden yli ulottuviin, menojen kasvua rajoittaviin menokehysiin. Hallituskauden ensimmäinen kehyspäätös asetti enimmäismäärän pääosalle, noin kolmelle neljännekselle, talousarviomenoista koko vaalikaudeksi. Vuosittain tehtävillä valtiontalouden kehyspäätöksillä ja talousarvioesityksillä ei muuteta hallitusohjelmaan perustuvaa menolinjausta, vaan tarkistetaan vaalikauden kehys teknisesti vastaamaan hinta- ja kustannustasossa sekä talousarvion rakenteessa tapahtuneita muutoksia. Vuoden 2009 talousarvion valmistelun yhteydessä menokehystä on tarkistettu vastaamaan tarkentuneita hintaennusteita sekä talousarvion rakennemuutoksia yhteensä 187 milj. eurolla maaliskuun 2008 kehyspäätökseen nähden.

Talousarvioesityksen mukaan valtion menot kasvavat vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon nähden 2,1 mrd. euroa 45,8 mrd. euroon. Suuri osa menojen kasvusta aiheutuu hinta- ja kustannustason noususta, mihin keskeisesti vaikuttavat vuoden 2007 syksyllä syntyneet valtion ja kuntien palkkaratkaisut, jotka lisäävät valtion toimintamenoja sekä kunnille maksettavia valtionosuuksia. Reaalisesti määrärahat ilman valtionvelan korkomenoja kasvavat noin 1,1 %. Korkomenojen ennakoidaan lisääntyvän 1,3 % yleisen korkotason nousun seurauksena. Kehykseen luettavat menot alittavat menokaton ja jakamattomaksi varaukseksi vuodelle 2009 jää n.120 milj. euroa 300 milj. euron lisäbudjettivarauksen lisäksi.

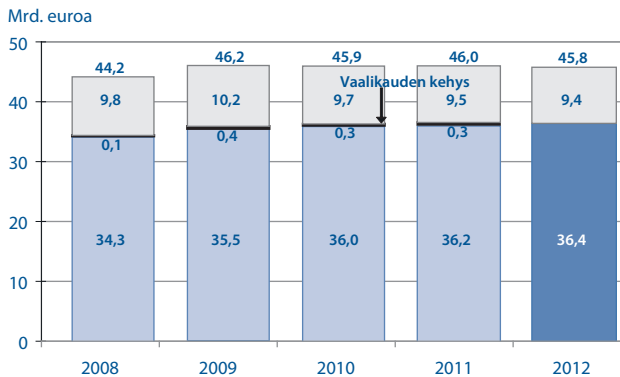
Budjettitalouden varsinaisiksi tuloiksi arvioidaan 45,9 mrd. euroa v. 2009. Tuloista noin 85 % on veroja ja veroluonteisia tuloja, joiden kertymäksi arvioidaan 39,0 mrd. euroa. Verotulot kasvavat 1,0 % vuodelle 2008 budjetoituun ver-

rattuna. Verotulojen kasvua hidastavat mittavat veronkevennykset sekä ennustettu talouskasvun hidastuminen. Muiden tulojen kuin verotulojen arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa. EU:lta saatavat tulot vähenevät 193 milj. euroa, mutta toisaalta mm. siirrot eläkerahastosta ja asuntorahastosta kasvavat yhteensä 138 milj. euroa.

Budjettitalouden tasapaino, mrd. euroa

	2007 Tilinpäätös	2008 Budjetoitu	2009 Talousarvioesitys
Verot ja veronluonteiset verot	36,7	38,5	38,9
Muut tulot	6,5	8,0	7,0
YHTEENSÄ	43,2	46,5	45,9
Kehyksen luettavat menot	30,2	34,3	35,5
Kehyksen ulkopuoliset menot	10,1	9,8	10,2
- siitä korkomenot	2,3	2,2	2,4
YHTEENSÄ	40,3	44,0	45,8
YLIJÄÄMÄ (+)/ALIJÄÄMÄ (-)	2,9	2,5	0,2

Budjettitalouden menot ja vaalikauden kehys¹⁾

- Kehyksen ulkopuoliset menot
- Jakamaton varaus ja lisätalousarviovaraus
- Hallinnonalojen kehysmenot yhteensä

¹⁾ Kehyskauden 2009-2012 menot vuoden 2009 hintatasossa ja vuoden 2008 menot vuoden 2008 hintatasossa. Summat laskettu pyöristämättömistä alaeistä.

Lähde: VM

Vuoden 2009 talousarvioesityksen painopisteitä ovat työnteon kannustavuuden lisääminen, ilmasto- ja energiapolitiikka, osaavan työvoiman saannin varmistaminen sekä välittävän sosiaaliturvan kehittäminen.

Työnteon kannustavuuden lisäämiseksi työn verotusta kevennetään noin 870 milj. eurolla v. 2009. Lisäksi verotusta tarkistetaan ansiotason nousua vastaavasti, mikä ylittää selvästi pelkän inflaatiotarkistuksen. Myös eläkkeensaajien verotusta kevennetään vastaavasti ja eläkeläispuolisoiden verotus saatetaan enimmillään työtulojen verotusta vastaavalle tasolle. Muita verotukseen tehtäviä muutoksia ovat elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentaminen 12 prosenttiin 1.10.2009 lukien sekä metsäteollisuuden puun saannin turvaamiseksi tehtävä osittainen puun myyntitulon määräaikainen vapauttaminen verosta.

Työvoiman kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi rahoitusta suunnataan nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin sekä ammatillisen koulutuksen sekä maahanmuuttajien koulutuksen opiskelijapaikkojen lisäämiseen ja opetushenkilökunnan lisäkoulutukseen.

Ilmasto- ja energiapolitiikan toteuttamiseksi mm. pientalojen energiatehokkuuden parantamista ja ympäristöystävällisiä lämmitystapamuutoksia tuetaan korottamalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärä 3000 euroon. Kerros- ja rivitalojen energiaremontteja tuetaan lisäämällä energia-avustuksia. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden investointihankkeiden tukea lisätään. Myös joukkoliikennettä, energiapuun korjuuta sekä bioenergian tuotantoa ja selvityksiä tuetaan.

Osaamista edistetään mittavilla panostuksilla yliopistokoulutukseen, jotka kohdentuvat Aalto-yliopiston toiminnan ja sen peruspääoman rahoittamiseen sekä muiden yliopistojen toimintaedellytysten parantamiseen. Lisärahoitusta suunnataan myös perusopetuksen laadun kehittämiseen mm. opetusryhmien koon pienentämiseksi sekä tuki- ja erityisopetuksen tarpeisiin.

Vähimmäismääräiset äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat sekä sairauspäivärahat ja kuntoutusrahat nousevat työmarkkinatuen tasolle ensi vuoden alussa. Myös kotihoidontuen hoitorahaan ja yksityisen hoidon tukeen tulee korotuksia. Lisäksi lapsilisä nousee 10 eurolla kuukaudessa kolmannelta lapsesta lukien.

Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Valtion budjettitalouden ylijäämä sulaa ensi vuonna lähes kokonaan, kun taas kansantalouden tilinpidon mukainen rahoitusjäämä on noin 1,4 mrd. euroa. Kansantalouden tilinpitoon perustuva tilastointi nojaa kansainvälisesti sovituihin määritelmiin ja laskentamenetelmiin. Tämä mahdollistaa tilinpidon lukujen käytön vertailtaessa valtionalouden tai laajemmin julkisen talouden tilaa eri maissa. Myös kasvu- ja vakaussopimuksessa viitataan tilinpidon mukaiseen rahoitusasemaan asetettaessa jäsenmaille julkisen talouden hoitoon liittyviä velvoitteita. Kansantalouden tilinpidon mukainen valtionalous

on budjettitaloutta laajempi. Kansantalouden tilinpidossa valtiontalouteen luetaan budjettitalouden lisäksi 11 budjetin ulkopuolista rahastoa. Tilinpidon mukaisessa valtiosektorin nettoluotonannossa otetaan huomioon budjettitalouden rahoitusaseman lisäksi rahastojen tuloylijäämä. Tilinpidon nettoluotonannon kannalta merkittävin budjetin ulkopuolisista rahastoista on Valtion eläkerahasto. Budjettitalouden ulkopuoliset rahastot parantavat valtiontalouden rahoitusasemaa.

Budjettitalouden mukainen rahoitusasema eroaa kansantalouden tilinpidon käsitteestä senkin vuoksi, että jälkimmäisessä ei oteta huomioon eräitä kertaluonteisia tulo- ja menoeriä, jotka näkyvät budjetissa. Näitä ovat esimerkiksi valtion omaisuuden myynnistä saatavat tulot. Aalto-korkeakoulun säätiön pääoman maksamiseen käytetään tänä vuonna 200 milj. euroa ja vuosina 2008-2010 yhteensä 500 milj. euroa valtion varoja. Tämä ei kuitenkaan näy mitenkään valtiosektorin kansantalouden tilinpidon luvuissa. Lisäksi verojen, tukipalkkioiden ja EU-siirtoihin liittyvät ajoituskorjaukset aiheuttavat eroja luonteeltaan kassaperusteisen budjettitalouden rahoitusjäämän ja suoriteperusteisen tilinpidon nettoluotonannon välille.

Budjettitalouden tasapaino ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹⁾, mrd. euroa

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	mrd. euroa					
BUDJETTITALOUDEN YLIJÄÄMÄ (+)/ALIJÄÄMÄ (-)²⁾	2,1	1,5	1,5	2,9	2,2	0,1
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-2,2	-1,5	-1,6	-0,9	-0,4	-0,4
Finanssisijoitukset, netto	-0,2	-0,3	-0,2	0,1	0,0	0,0
Rahastotalouden tuloylijäämä (mm. valtion eläkerahasto)	0,8	0,4	1,6	2,0	1,0	1,0
Kassa-/ suoriteperusteisen korjaus	0,1	0,6	0,1	-0,2	0,2	0,2
Muut erät ³⁾	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,6	0,4
VALTIONHALLINNON NETTOLUOTONANTO (+)/-OTTO (-)	0,6	0,6	1,4	3,8	3,5	1,4

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Sisältää velanhallintamenot.

³⁾ Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, superosingot.

Valtionhallinnon tuottavuus

Valtionhallinnon kokonaistuottavuus kääntyi ennakkolukujen mukaan vuonna 2007 laskuun (ks. taulukko sivulla 58), vaikka työn tuottavuus jonkin verran kohosikin. Valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukaan jo aiemmin päätetyt ja käynnissä olevat toimenpiteet johtavat valtion henkilöstömäärän pienenemiseen vuoteen 2011 mennessä yhteensä n. 9 600 henkilötyövuodella verrattuna vuoden 2005 henkilöstömäärään. Hallitusohjelman ja tämän vuoden kehyspäättöksen mukaisesti käynnistetään lisäksi uusia tuottavuutta lisääviä toimenpiteitä, joiden henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus on 4 800 henkilötyövuotta pääosin vuosina 2012-2015. Osan tuottavuustoimenpiteiden aikaansaamista menosäästöistä hallinnonalat voivat kohdentaa uudelleen ja loppuosa luetaan koko valtiontalouden menoja vähentäväksi säästökseksi.

Vuonna 2009 tuottavuustoimenpiteiden arvioidaan pienentävän henkilöstötarvetta 2 000 henkilötyövuodella. Koko valtionhallinnon tasolla tarkastellen muutokset voidaan toteuttaa henkilöstön luonnollisen poistuman rajoissa, sillä poistuman arvioidaan v. 2009 olevan noin 5 600 henkilöä, joista varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyy noin 2 800 henkilöä.

Hallituksen tavoitteena on, että tuottavuutta parannetaan rinnan työelämän laadun kanssa. Tuottavuuden paranemisen edellytyksiä ovat hyvä johtaminen ja esimiestyö sekä yhteistoiminta. Talousarviossa on erikseen varauduttu tuottavuutta lisäävien tietotekniikkahankkeiden ja eräiden keskeisten tietojärjestelmien kehittämishankkeiden rahoitukseen eri hallinnonaloilla yhteensä noin 14,5 milj. eurolla. Valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisessä on siirrytty konsernimaiseen toimintatapaan. Tavoitteena on parantaa palvelujen laatua ja viranomaistoiminnan yhteentoimivuutta sekä lisätä ja edistää uusien yhteisten IT-ratkaisujen käyttöönottoa koko valtionhallinnossa. Valtionhallinnon hankintatointa tehostetaan lisäämällä keskitetysti kilpailutettujen sopimusten hyödyntämistä ja ohjaamalla hankintayksiköitä keskittymään ydintoiminnan hankintoihin.

2.3 Paikallishallinto

Kuntatalous vahvistuu ja on kokonaistasolla tasapainossa v. 2008, kun kuntien verotulojen kasvu jatkuu nopeana työllisten määrän kasvun ja ansiotason nousun lisätessä veropohjaa. Kunnallisveron ja yhteisöveron tuotot lisääntyvät yhteensä 6½ %. Lisäksi valtionosuuksien merkittävä, lähes 1 mrd. euron lisäksi kohentaa kuntien rahoitustilannetta.

Kuntatalouden menojen kasvu on kuitenkin nopeutumassa samalla kun talouskasvu on heikkenemässä. Suurten palkankorotusten ja ostojen nopean kasvun seurauksena kulutusmenot lisääntyvät kuluvana vuonna nimellisesti yli 6 %. Kulutuksen reaalkasvu jää runsaaseen prosenttiin, vaikka kunta-alan

henkilöstön määrän arvioidaan edelleen hieman kasvavan. Sosiaali- ja terveystoimen menoja lisäävät vanhuspalvelujen ja perusterveydenhuollon kehittämistoimenpiteet, kalleusluokituksen poisto toimeentulotuesta ja lastensuojelun kokonaisuudistus. Opetustoimen menoja lisäävät perusopetuksen laadun kehittäminen ja ammatillisen peruskoulutuksen laajennus. Kuntien investointien odotetaan edelleen kasvavan.

Kuntatalouden tila pysyy talouskasvun hidastumisesta huolimatta hyvänä myös v. 2009. Kunnallisveron tuoton kasvu kuitenkin hidastuu 3 prosenttiin, kun työllisyys ei enää parane ja tuloverokevennykset toteutetaan osittain kunnallisverotuksen kautta. Keskimääräisen tuloveroprosentin on oletettu pysyvän vuoden 2008 tasolla. Heikon taloustilanteen kuntia on kuitenkin pitkään kestäneestä korkeasuhdanteesta huolimatta runsaasti, joten on todennäköistä, että useat kunnat joutuvat korottamaan veroprosenttia myös vuodelle 2009. Valtionosuudet lisääntyvät 700 milj. eurolla, kun mm. veronkevennysten aiheuttamat tulomenetykset korvataan kunnille ja kuntien yhdistymisiä tuetaan selvästi aiempaa enemmän.

Kulutusten nimellisen kasvun oletetaan hidastuvan v. 2009 5 prosenttiin, kun kunta-alan ansiotason nousu jää palkankorotusten ajoituksista johtuen vaimeammaksi kuin v. 2008. Kuntien menopaineita lieventävät myös eläkevakuutusmaksun keveneminen ja useiden tehtävien siirtyminen kunnilta valtion vastuulle. Kuntien sosiaali- ja terveystoimen menoja lisäävät panostukset vammaisten ja vanhusten palveluihin sekä lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen hoitorahojen korotukset. Kuntien opetustoimen menoja lisäävät mm. perusopetuksen laadun kehittäminen sekä lisäpanostukset ammatilliseen koulutukseen. Valtion toimenpiteiden ennakoidaan lisäävän kuntien menoja noin 40 milj. eurolla.

Talouden kasvunäkymien heikentyessä riskit kuntatalouden kiristymiselle ovat kuitenkin kasvaneet. Kuntien viime vuosien poikkeuksellisen hyvä verotulojen kasvu voi hidastua yllättävänkin nopeasti. Samalla kuntien menojen kasvu pysyy lähivuodet nopeana mm. suurten palkankorotusten vuoksi. Työvoimapula saattaa lisätä palkka- ja ostomenoja vielä ennakoitua enemmän. Käyttötalouden nopean menokasvun rinnalla kuntien investointitarpeet pysyvät suurina. Lisäksi kunta- ja palvelurakennemuutoksen täytäntöönpanovaiheen vaikutus kuntien menoihin voi olla oletettua suurempi. Jos kuntien käyttötalouden menojen ja investointien kasvu jatkuu yhtä nopeana kuin viime vuosina, kuntatalouden tila tulee lähivuosina jälleen heikentymään.

Paikallishallinto¹⁾

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	mrd euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	13,8	14,3	15,3	16,5	17,5	18,0
siitä kunnallisvero	12,0	12,4	13,2	14,1	15,0	15,5
yhteisövero	1,1	1,2	1,2	1,5	1,6	1,6
kiinteistövero	0,7	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9
Muut tulot	10,8	11,5	12,4	13,1	14,2	15,1
siitä korkotulot	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4
siitä tulonsiirrot valtiolta	7,8	8,2	9,0	9,5	10,5	11,2
TULOT YHTEENSÄ	24,6	25,8	27,7	29,6	31,7	33,1
Kulutusmenot	20,8	22,0	23,0	24,4	25,9	27,2
siitä palkansaajakorvaukset	15,0	15,8	16,4	17,1	18,0	18,7
Tulonsiirrot	2,2	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6
siitä sosiaalietuudet ja						
-avustukset	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
korkomenot	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4
Pääomamenot	2,7	2,5	2,6	2,9	3,1	3,3
MENOT YHTEENSÄ	25,7	26,8	28,1	29,8	31,6	33,1
NETTOLUOTONANTO (+) /						
NETTOLUOTONOTTO (-)	-1,2	-1,0	-0,4	-0,1	0,1	0,0
Perusjäämä	-1,2	-1,0	-0,3	-0,1	0,2	0,1

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Ikääntyminen lisää veronkorotuspaineita ja jännitteitä työmarkkinoille

Väestön ikääntyminen lisää tulevana vuosikymmeninä tuntuvasti julkisten palvelujen kysynnän kasvua. Kuntien talouteen väestön ikääntyminen välittyy pääosin terveydenhuollon ja vanhusten pitkäaikaishoidon menojen kasvun kautta.

Väestötekijöiden vaikutuksia kuntatalouteen voidaan kuvata olettamalla palvelutason sekä palvelujen käyttäjien osuuden eri-ikäisessä väestössä pysyvän ennallaan. Kuntien menoihin vaikuttaa tällöin vain väestön määrän ja ikärakenteen muutos. Lisäksi oletetaan, että sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottavuus pysyy ennallaan, jolloin yksikkökustannukset kohoaisivat vuosittain saman verran kuin koko kansantalouden tuottavuus.

Tällöin sosiaali- ja terveystoimen reaaliset nettokustannukset kasvaisivat vuoteen 2025 mennessä keskimäärin 2½ % vuodessa, ja menot kasvaisivat 50 % yksinomaan väestörakenteen muutoksesta johtuen. Vanhusten laitospalveluissa ja kotipalveluissa kustannukset kaksinkertaistuvat vuoteen 2025 mennessä. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kasvuprosentit ovat edellisiä pienempiä, mutta niiden suuremman osuuden takia vaikutukset kuntatalouteen ovat mittaluokaltaan paljon tuntuvampia.

Oheisen taulukon mukaisella palvelujen kysynnän kasvulla sosiaali- ja terveystoimessa tarvittaisiin henkilökuntaa v. 2025 noin 60 000 henkilöä enemmän kuin v. 2008. Kun myös yritykset tarvitsevat jatkuvasti uutta työvoimaa, kuntien henkilöstötarpeet lisääisivät toteutuessaan merkittävästi jännitteitä ja palkkapaineita työmarkkinoilla.

Sosiaali- ja terveystoimen menojen laskennallinen kasvu vastaa 1,7 prosenttiyksikön bruttokansantuoteosuuden nousua vuoteen 2025 mennessä. Tämä edellyttää vastaavan suuruista tulonlisäystä. Jos menojen kasvu rahoitettaisiin kunnallisveron tuotolla, nousisi kunnallisveroprosentti neljällä prosenttiyksiköllä nykyisestä 18,55 prosentista 22,55 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä. Verotuksen kiristyminen jatkuisi vielä tämän jälkeenkin näiden menojen nopeimman kasvuvaiheen ajoittuessa 2020-luvulle.

Uhkana on, että sosiaali- ja terveystoimen menokehitys tulee olemaan oheista tarkasteluakin voimakkaampaa. Esimerkiksi 2000-luvun alussa menojen kasvu on ollut huomattavan nopeaa, vaikka väestötekijöiden vaikutus menoihin on ollut vähäinen. Kun palvelutarpeen kasvuun yhdistyy samanaikainen kunta-alan henkilöstön ikääntyminen ja työvoimapula, palvelut kallistuvat merkittävästi enemmän kuin yksinomaan väestörakenteesta johdettu laskennallinen lisäspaine osoittaa.

**Väestötekijöiden vaikutus sosiaali- ja terveystoimen reaaliin nettokustannuksiin
(IND 2008=100)**

	Menot 2008 mrd. €						Muutos 2008-2025 %/v
		2008	2010	2015	2020	2025	
Sosiaali- ja terveystoimi	14,4	100	106	119	134	151	2,5
- Hallinto	0,4	100	105	115	126	139	1,9
- Lasten päiväkotihoito	1,1	100	105	116	126	134	1,7
- Vanhusten laitospalvelut	0,8	100	110	137	170	213	4,5
- Kotipalvelut	0,5	100	109	133	161	199	4,1
- Muut vanhusten ja vammaisten palvelut	1,1	100	106	119	134	152	2,5
- Perusterveydenhuolto	2,7	100	107	125	145	170	3,2
- Hammashuolto	0,3	100	103	111	121	130	1,6
- Erikoissairaanhoido	4,4	100	106	120	136	153	2,5
- Muu sosiaali - ja terveystoimi	3,2	100	103	109	116	122	1,2

Lähde: STM

Peruspalvelujen tuottavuuden parantaminen

Kuntien peruspalvelumenojen taso koostuu käytettyjen palvelujen määrästä ja palvelujen yksikkökustannuksista. Yksikkökustannusten kehitykseen vaikuttaa keskeisesti palvelutuotannon tuottavuuskehitys. Palvelusuoritteiden määrien ja kiinteähintaisten kustannusten perusteella arvioituna peruspalvelujen tuottavuus on 2000-luvulla laskenut. Tämä johtuu siitä, että peruspalvelujen henkilöstömäärää on lisätty mutta tilastoitujen suoritteiden määrä on kasvanut hitaasti. Jos jatkossa palvelujen yksikkökustannukset kohoavat nopeasti samalla kun väestön ikääntyminen lisää palvelujen kysyntää, peruspalvelumenojen kasvu nopeutuu huomattavasti.

Tuottavuutta parantamalla voidaan keventää kunnallisten peruspalvelujen tulevia menopaineita. Tämä kohentaisi samassa suhteessa kuntien rahoitusasemaa tai vähentäisi verojen korotuspaineita. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen tuottavuuden kasvun pysyvä nopeutuminen 1 prosenttiyksiköllä vuodessa nostaisi väestön ikääntymisestä johtuvaa sosiaali- ja terveystoimen menojen bruttokansantuoteosuutta vain 0,3 prosenttiyksiköllä vuoteen 2025 mennessä. Mitä aikaisemmin palvelujen tuottavuutta parannetaan, sitä paremmin kunnat nopeutuvat väestörakenteen muutokseen.

Kuntien peruspalvelujen sekä valtion virastojen ja laitosten tuottavuuskehitys, % edellisvuodesta

	Tuottavuuden muutos vuosittain, %						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Valtion kulutusmenot	2,8	-1,4	-2,1	0,0	1,0	0,9	-1,9
KUNTIEN KOKONAISTUOTTAVUUS (TK)	-3,1	-2,0	-1,4	-1,0	0,2	-0,6	..
- Koulutuspalvelut	-1,3	-1,1	-1,4	-0,6	0,4	0,3	0,2
- Terveystuotopalvelut	-3,2	-2,8	-1,8	-1,4	0,1	-0,7	..
- Sosiaalipalvelut	-5,3	-1,9	-0,5	-0,8	0,3	-1,5	-2,5

Nykyisillä palvelurakenteilla ja palvelujen järjestämistavoilla kuntien on kuitenkin vaikea nostaa tuottavuuttaan. Jatkossa työvoimapula, palvelutarpeen kasvu ja henkilökunnan samanaikainen ikääntyminen vain voimistavat palvelujen suhteellista kallistumista. Siksi PARAS-hankkeen (Kunta- ja palvelurakenneuudistus) tavoitteena on sellainen kunta- ja palvelurakenne, joka mahdollistaa riittävän taloudellisen perustan palvelutuotannolle sekä mahdollisuudet tuottavuuden kasvulle. Kehittämistyö on kunnissa käynnistynyt, mutta edelleen tarvitaan toimia kuntarakenteen vahvistamiseksi ja vahvempien toimintayksiyöiden muodostamiseksi. Lisäksi on otettava käyttöön uusia hyviä käytäntöjä ja tietoteknisiä ratkaisuja, joilla palvelujen tuottaminen tehostuu.

Kunnallisen toiminnan tuottavuuden nostaminen on välttämätöntä myös työvoiman riittävyyden ja palvelujen tasapainoisen saatavuuden turvaamiseksi sekä julkiselle että yksityiselle sektorille. Henkilökunnan eläköityminen mahdollistaa toimintojen rationalisointia myös kuntasektorilla. Kansantalouden kasvuvedellytysten turvaamisen kannalta onkin tärkeää, että kunta- ja palvelurakenteiden uudistamisessa onnistutaan siten, että 2010-luvun alkuvuosina lisääntyvään palvelujen kysyntään kyettäisiin kunnissa vastaamaan ilman tarvetta henkilöstölisäyksiin.

2.4 Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitokset

Työeläkelaitokset vastaavat ansiosidonnaisen eläketurvan hoitamisesta. Eläkkeiden rahoitus perustuu osittaiseen rahastointiin. Eläkkeet rahoitetaan työnantajien ja -tekijöiden vakuutusmaksuilla sekä rahastojen sijoitustuotoilla. Valtio osallistuu merimiesten, yrittäjien ja maatalousyrittäjien työeläkkeiden

rahoitukseen. Valtion omien työntekijöiden ansioeläkkeet maksetaan valtion budjetista. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa hoitava työttömyysvakuutusrahasto maksaa työeläkejärjestelmälle vuosittain työntekijöiden työttömyysajalta syntyvää eläkeoikeutta vastaavan rahamäärän.

Lähivuosina työeläkelaitosten rahoitustasapainon kannalta olennainen kysymys on, siirtyvätkö suuret ikäluokat eläkkeelle heti eläkeikään päästyään vai jatkavatko he työntekoa. Yhtäältä vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä toteutetut eläkekattumien korotukset 63 vuoden iästä lähtien sekä eläkekaton poistaminen lykkäävät eläkkeelleläähtöä. Toisaalta päätökseen eläkkeelle siirtymisestä voi vaikuttaa myös heikkenevä taloussuhdanne.

Ensimmäinen suuri ikäluokka, v. 1945 syntyneet, pääsevät tänä vuonna täydelle työeläkkeelle. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden lukumäärä on ollut alkuvuodesta hienoisessa nousussa, ja tämän trendin odotetaan kiihtyvän vuoden jälkipuoliskolla.

Työeläkemenojen kasvu nopeutuu v. 2008 verrattuna viime vuoteen johtuen edellä mainitun vanhuuseläkkeelle siirtymisen lisäksi indeksikorotuksesta sekä muista tekijöistä, kuten eläkejärjestelmän kypsymisestä. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan sitä, että alkavat eläkkeet ovat päätyneitä eläkkeitä suurempia.

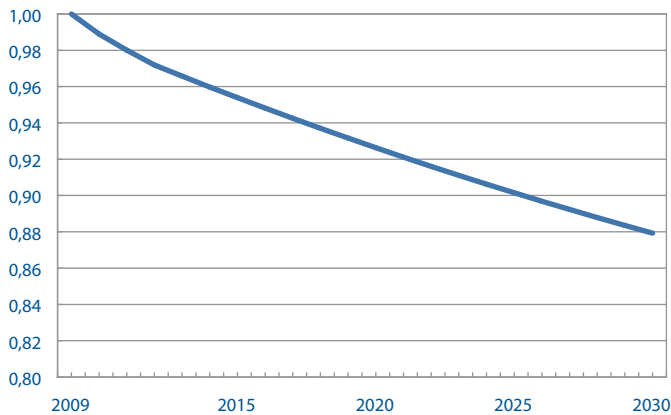
Myös työeläkemaksutulojen nousu on tänä vuonna voimakasta johtuen pitkälti palkkasumman nopeasta kasvusta. Työnantajan työeläkemaksut nousevat edellisvuodesta hieman. Työntekijöiden työeläkemaksu alenee jonkin verran viime vuodesta, johtuen eläkemaksun työkyvyttömyysoosan väliaikaisesta alenemisestä. Työeläkevarojen kehitys on ollut alkuvuodesta kansainvälisen rahoitusmarkkinatilanteen takia heikkoa. Työeläkevarojen markkina-arvo supistui alkuvuoden aikana n. 3,1 mrd. eurolla, ja sen arvioidaan olleen kesäkuun lopussa noin 119,3 mrd. euroa, eli 62,3 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Kokonaisuudessaan työeläkerahastojen ylijäämän arvioidaan olevan v. 2008 noin 5½ mrd. euroa ja supistuvan 2,9 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Työeläkemenojen kasvun odotetaan kiihtyvän v. 2009 huomattavasti yhtäältä voimistuvan eläkkeellesiirtymisen, mutta myös viime vuotta selvästi suuremman indeksikorotuksen takia. Samaan aikaan työeläkemaksutuotot kasvavat selvästi hitaammin. Työeläkelaitosten rahoitustasapainon arvioidaan heikkenevän 2,7 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin ns. elinaikakertoimen käyttönotosta (ks. seuraava kuvio). Kyse on olennaisesta uudistuksesta työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyiden kannalta. Elinaikakertoimella sopeutetaan alkava eläke elinajanodotteen kasvuun. Kerroin lasketaan ensimmäistä kertaa v. 2009, mutta elinaikakerroin vaikuttaa eläkkeisiin vasta seuraavana vuonna. Kertoimen eläkettä pienentävää vaikutusta voi kompensoida pysyttelemällä työelämässä pidempään. Esimerkiksi v. 2020 eläkkeelle siirtyvän, v. 1958 syntyneen ikäluokan eläkettä elinaikakerroin laskee 7,4 %, ja tämä voidaan kompensoida noin kymmenen kuukauden lisätyöllä.

Elinaikakerroin

Lähde: Eläketurvakeskus

Muut sosiaaliturvarahastot

Muihin sosiaaliturvarahastoihin luetaan Kansaneläkelaitos ja työttömyysturvarahastot. Kansaneläkelaitos vastaa perusturvasta ja työttömyysturvarahastot ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta.

Kansaneläkelaitoksen menot rahoitetaan vakuutusmaksuilla sekä valtion ja pieneltä osin myös kuntien rahoitusosuuksilla. Valtio rahoittaa menoista lähes 60 %. Kansaneläkelaitoksen menojen rahoitus tapahtuu ns. jakoperiaatteella ilman etukäteisrahoitointia. Myös ansiosidonnaisen työttömyysturvan rahoitus perustuu jakoperiaatteelle. Menot rahoitetaan työnantajien ja -tekijöiden vakuutusmaksuilla, valtion rahoitusosuudella ja pieneltä osin myös työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Työttömyysvakuutusrahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi ja työttömyysvakuutusmaksujen heilahtelujen tasaamiseksi työttömyysvakuutusrahastossa on suhdannepuskuri.

Kansaneläkemenot kasvavat v. 2008 poikkeuksellisen voimakkaasti johtuen vuoden alussa toteutetuista kansaneläkkeiden 20 euron tasokorotuksesta sekä kuntien kalleusluokitusjärjestelmän poistamisesta, mikä nosti toisen kalleusluokituksen kunnissa asuvien, pelkästään kansaneläkkeen varassa olevien eläketurvaa lähes kymmenyksellä. Näiden perustemuutosten yhteenlaskettu kustannusvaikutus on lähes 280 milj. euroa. Myös sairausvakuutusmenojen kasvu jatkuu nopeana väestön ikääntyessä. Työttömyyskorvaukset supistuvat edellisvuodesta työllisyystilanteen kohennuttua.

Työnantajan kansaneläkemaksua sekä työnantajien ja -tekijöiden sairausvakuutusmaksuja alennettiin vuoden 2008 alussa. Tästä johtuen maksutulot kasvoivat selvästi hitaammin kuin sosiaalietuudet. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä supistuu siten 0,2 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Sosiaaliturvarahastot¹⁾

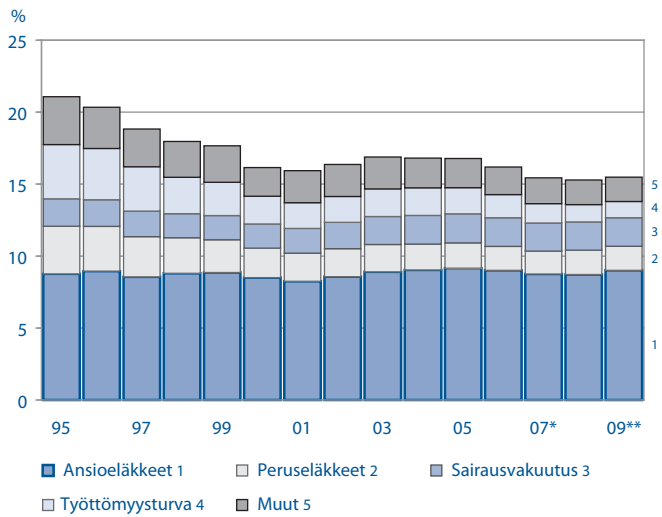
	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	mrd. euroa					
Sijoitustulot	2,8	3,0	3,3	3,7	3,6	3,7
Sosiaaliturvamaksut	16,5	17,6	19,0	20,1	20,7	21,7
siitä työnantajien maksut	2,3	13,0	13,7	14,5	15,2	15,8
vakuutettujen maksut	4,2	4,6	5,3	5,6	5,5	5,9
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	8,1	8,1	8,2	8,0	8,6	8,7
Muut tulot	1,0	1,1	0,7	0,8	0,7	0,8
TULOT YHTEENSÄ	28,5	29,9	31,3	32,4	33,7	34,8
Kulutusmenot	2,5	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1
Sosiaalietuudet ja -avustukset	21,1	21,7	22,2	22,7	23,9	25,3
Muut menot	1,0	1,0	0,8	1,1	0,9	0,9
MENOT YHTEENSÄ	24,6	25,3	25,7	26,5	27,7	29,3
NETTOLUOTONANTO (+) / NETTOLUOTONOTTO (-)	3,9	4,6	5,6	5,9	6,0	5,5
Työeläkelaitokset	4,2	4,6	5,3	5,4	5,6	5,3
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,4	-0,1	0,3	0,5	0,4	0,2
Perusjäämä ²⁾	1,8	2,5	3,5	3,7	3,6	3,1

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Vuonna 2009 sosiaaliturvarahastojen maksamien etuuksien, avustusten ja sairaanhoitomaksujen kasvu tasaantuu jonkin verran. Kansaneläkemenojen kasvu on edellisvuotta hitaampaa, mutta sairausvakuutusmenot kasvavat edelleen nopeasti. Toisaalta maksutulojen kasvu on etuuksien kasvua hitaampaa, joten sosiaaliturvarahastojen ylijäämän arvioidaan supistuvan edelleen 0,1 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

**Sosiaalietuudet,-avustukset ja sairaanhoitokorvaukset,
prosenttia bruttokansantuotteesta**

Lähde: Tilastokeskus, VM

Sosiaaliturvan kokonaisuudistus pyrkii kannustavuuden lisäämiseen ja köyhyyden vähentämiseen

Hallitus asetti kesäkuussa 2007 ns. SATA-komitean pohtimaan sosiaaliturvan kokonaisuudistusta. Tavoitteena on tehdä työn vastaanottaminen kannattavaksi, vähentää köyhyyttä ja samalla huolehtia siitä, että uudistukset eivät vaaranna sosiaaliturvan rahoituksen kestävyttä. Hallitus edellyttää, että komitea saa uudistuksen kokonaislinjaukset valmiiksi vuoden 2008 loppuun mennessä sekä talous- ja työllisyysvaikutusten täsmennetyt linjaukset helmikuussa 2009. Hallitus edellyttää vuoden 2010 alusta voimaan tulevat lakiehdotukset komitealta vuoden 2009 huhtikuun loppuun mennessä.

Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistus ei saisi heikentää julkisen talouden kestävyttä. Lähtökohtana siis on, että uudistus toteutetaan siten, että sosiaaliturvan rahoitus on myös pitkällä tähtäimellä kestävällä pohjalla. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaaliturvaetuudet suhteessa bruttokansantuotteeseen eivät saisi uudistuksen takia nousta. Ideaalilanteessa työntöön kannustimia kohennettaisiin ja köyhyyttä lievennettäisiin ilman, että julkiset menot kasvavat.

Komitean työn haastavuutta lisää edellä mainittujen tavoitteiden osittainen riski. On vaikea nostaa minimietuuksia vaarantamatta kannustavuutta työn tekemiseen. Korkea työllisyysaste on puolestaan edellytys sosiaaliturvan kestäväälle rahoitukselle.

Tavoitteena on, että sosiaaliturvan varassa olevan henkilön, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömän, kannattaa ottaa vastaan myös matalapalkkaista työtä. Tätä tavoitetta voidaan tarkastella vertailemalla nettotuloja ennen työllistymistä ja työllistymisen jälkeen. Mitä suurempi on työllisen ja työttömän nettotulojen välinen ero, sitä kannustavampaa on tehdä työtä. Työn vastaanottamisen kannusteita erityisesti matalapalkka-aloilla voisi lisätä etuuksien tulovähenteisyyden pienentäminen: työllistyessään henkilö voisi palkan lisäksi saada sosiaaliturvaetuuksia määräaikaaisesti. Etuuksien tulovähenteisyyden pienentäminen kuitenkin lisää kustannuksia ja hankaloittaa kestävyystavoitteen saavuttamista.

Köyhyyden vähentäminen on komitean työn toinen keskeinen tavoite. Kaikkein pienituloisimpien toimeentulosta tulee kantaa huolta. Lähinnä kysymyksen tulevat syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt, jotka elävät joko toimeentulotuen tai pelkän kansaneläkkeen varassa. Toisaalta hallitus on jo toteuttanut pienituloisimpia hyödyttäviä uudistuksia, kuten kansaneläkkeen tasokorotuksen ja kalleusluokitusjärjestelmän poistamisen vuoden 2008 alusta lähtien, jotka yhdessä nostivat minimieläkkeen tasoa kymmenyksellä. Kolikolla on myös toinen puoli; köyhyyden vähentäminen etuuksien tasoa nostamalla heikentää osaltaan kannusteita työn hakemiseen.

On mahdollista, että kannustavuuden lisäämisen kautta saadaan useampi syrjäytymisvaarassa oleva vedettyä takaisin työelämään. Työllisyyden lisääminen on parasta sosiaaliturvaa ja kohentaa myös mahdollisuuksia lieventää köyhyyttä.

Taloudellisia tapahtumia helmikuussa 2008 – elokuussa 2008

20.2.2008

Eduskunta päätti, että vuoden 2008 lisätalousarviota sovelletaan 1.3.2008 alkaen.

21.2.2008

Valtioneuvosto päätti **valtioneuvoston päätös valtiontakauksesta perittävistä maksuista** annetun asetuksen muuttamisesta. Voimassa olevat valtiontakauksesta perittävät maksut ovat 0,25 prosentin kertamaksu ja markkinakehityksen perusteella määräytyvä 0,35 prosentin vuotuismaksu. Vuotuismaksun tarkistaminen perustuu v. 2007 alkaneeseen ja vuoden 2008 alussa jatkuneeseen yritys- ja valtionlainojen välisen korkoeron kasvuun. Yritysluottoriskin ja valtion luottoriskin noteeraustasojen välillä tapahtuneen merkittävän nousun perusteella takauksista perittävän vuotuismaksun taso korotetaan 0,35 prosentista 0,50 prosenttiin. Asetus tulee voimaan 1.3.2008 ja uutta maksua sovelletaan takauksiin, joita myönnetään tuon ajankohdan jälkeen otettaviin lainoihin.

Valtioneuvosto päätti **asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista** annetun asetuksen muuttamisesta. Vanhusväestön ja vammaisten asuntojen, mukaan lukien veteraaniväestön asunnot, sekä haja-asutusalueilla olevien kiinteistökohtaisten talousjätevesijärjestelmien parantamiseen tarkoitettujen avustusten osalta korotetaan enimmäistulorajoja. Asuinrakennusten energia-avustusten osalta muutoksia tehdään niihin toimenpiteisiin, joille avustusta myönnetään kerros- ja rivitaloissa. Asetus tulee voimaan 27.2.2008.

11.3.2008

Hallitus sopi **valtioneuvoston päätös valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009–2012**. Painopisteinä ovat työllisyys, osaaminen ja ympäristö. Valtion budjettitalouden tulojen arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin reilut 2 % vuodessa. Verotulojen kasvuksi arvioidaan vajaan 3 % vuodessa. Verotulot ovat noin 85 % budjetin kaikista tuloista. Tuloarvioihin on merkitty valtion omistamien osakkeiden myyntituloja 400 milj. euroa vuodessa. Valtionvelan määrän oletetaan tänä vuonna laskevan 54,7 mrd. euroon eli noin 28,9 prosenttiin suhteessa

bruttokansantuotteeseen. Valtionvelka vähenee ennusteen mukaan koko vaalikauden ja sen arvioidaan v. 2011 olevan 54,5 mrd. euroa, mikä vastaa 25,4 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden arvioidaan ennustelaskelmissa olevan hieman ylijäämäinen koko kehyskauden. Vuonna 2011 ylijäämäsuhteen arvioidaan olevan lähellä yhtä prosenttia eli hallitusohjelmassa esitettyä ylijäämätavoitetta. Hallitus myös tarkisti vaalikauden kehystä, jotta se teknisesti vastaisi hinta- ja kustannustasossa sekä talousarvion rakenteessa tapahtuneita muutoksia. Tarkistettu kehys on 35,8 mrd. euroa vuodelle 2009, 36,3 mrd. euroa vuodelle 2010, 36,5 mrd. euroa vuodelle 2011. Vuodelle 2012 kehys on ennen jakamantonta varausta ja lisätalousarviovarausta 36,4 mrd. euroa.

13.3.2008

Valtioneuvosto päätti **valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009–2012**. Päätöksellä tarkistetaan vaalikaudelle toukokuussa 2007 annettu kokonaiskehys teknisesti vastaamaan vuoden 2009 hinta- ja kustannustasoa ja talousarvion rakenteessa tapahtuvia muutoksia sekä annetaan valtiontalouden kehykset vuosille 2009–2012 noudatettavaksi vuoden 2009 talousarvioesityksen ja lisätalousarvioesitysten valmistelussa sekä ministeriöille perusteeksi hallinnonalojensa toimintapolitiikan sekä talouden ja toiminnan ohjaukseen. Valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009–2012.

20.3.2008

Valtioneuvosto antoi asetuksen asukkaiden valinnasta **arava- ja korkotuki- vuokra-asuntoihin**. Arava- ja korkotukivuokra-asunnoissa sovellettavista tuloarajoista asukasvalinnassa luovutaan. Asukasvalintaperusteet sekä hakijaruokakuntien etusijajärjestykseen asettaminen säilyvät ennallaan. Valinta asukkaaksi suoritetaan asunnontarpeen, varallisuuden ja tulojen perusteella. Etusijalle on asetettava asunnottomat ja muut kiireellisimmässä asunnon tarpeessa olevat, vähävaraisimmat ja pienituloisimmat hakijaruokakunnat. Asetus tulee voimaan 1.4.2008.

28.3.2008

Kuntien valtionosuuslakia muutetaan väliaikaisesti siten, että vuoden 2008 loppuun voimassa olevien yhteistoiminta-avustusta koskevien säännösten voimassaoloaika jatketaan vuoden 2012 loppuun. Samalla yhteistoiminta-avustuksen myöntämisedellytyksiä muutetaan siten, että niissä otetaan nykyistä paremmin huomioon kunta- ja palvelurakennemuutuksen tavoitteet ja sitä koskeva lainsäädäntö. Lisäksi muutetaan eräitä yhteistoiminta-avustuksen hakemista ja maksamista koskevia menettelysäännöksiä. Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen maksamisajankohtaa koskevaa säännöstä muutetaan siten, että maksamisen ajankohdasta päättää valtiovarainministeriö. Lait tule-

vat voimaan 15.4.2008. Yhteistoiminta-avustusta koskevat säännökset ovat väliaikaisesti voimassa vuoden 2012 loppuun.

Tasavallan presidentti antoi eduskunnalle **hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2007**. Toimenpidekertomuksen tarkoituksena on antaa yleiskatsaus kunkin ministeriön toiminnasta, hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä eduskunnalle mahdollisuus kontrolloida toimenpiteitä, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.

2.4.2008

Valtiovarainministeriön antoi määräyksen **toiminta- ja taloussuunnittelusta** sekä **kehys- ja talousarvioehdotusten** laadinnasta. Määräyksessä on otettu huomioon lainsäädännössä tehdyt muutokset ja käytännössä ilmenneet muutostarpeet. Määräyksessä ei enää määrätä toiminta- ja taloussuunnitelmista ja niiden sisällöstä, vaan monivuotisesta toiminta- ja taloussuunnittelusta. Valtioneuvoston kehyspäätösten valmistelusta on nykyistä tarkemmat määräykset. Määräys tulee voimaan 4.4.2008 ja sitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2009 talousarvioehdotusten laadintaan.

10.4.2008

Valtioneuvoston asetus **tullilaitoksesta** uudistettiin kokonaisuudessaan. Asetukseen yhdistettiin myös nykyisen tullipiireistä ja eräistä tullitoimipaikoista annetun asetuksen säännökset. Asetus tulee voimaan 1.5.2008.

11.4.2008

Tuloverolakia muutetaan väliaikaisesti siten, että luonnollisen henkilön myydessä kiinteää omaisuutta kunnalle on myyntivoitto verovapaata tuloa. Kiinteistön luovutusvoiton verovapautta sovelletaan luovutuksiin, jotka on tehty 1.2.2008 tai sen jälkeen viimeistään 31.3.2009. Laki on voimassa 16.4.2008–31.3.2009.

18.4.2008

Verohallitus ja yhdeksän verovirastoa yhdistetään **Verohallinto-nimiseksi viranomaiseksi**. Valtiovarainministeriön alaisen Verohallinnon virka-alueena on koko maa. Lait tulevat voimaan 1.5.2008.

21.5.2008

Eduskunta hyväksyi valtioneuvoston **valtionalouden kehysistä vuosille 2009–2012** antaman selonteon ja edellytti, että valtion talousarviokäytäntöä uudistetaan siten, että talouden ohjauksessa otetaan käyttöön valtion taloudellista asemaa kuvaava taselaskelma investointipäätösten tukemiseksi sekä pääoman tehokkaan käytön edistämiseksi. Uudistukset tulee valmistella niin, että ne ovat otettavissa käyttöön seuraavan hallituskauden alkaessa.

22.5.2008

Hallitus hyväksyi **valtion tilinpäätöskertomuksen vuodelta 2007**.

6.6.2008

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevaa lakia uudistetaan. Muutoksen tarkoituksena on korjata viimeksi v. 2002 tarkistettujen asiakasmaksujen ja maksujen määräämisen perusteena olevien tulorajojen jälkeensä jääneisyys ottamalla huomioon vuosien 2002–2006 kustannuskehitys. Lisäksi tulevan kustannuskehityksen ja ansiotason kehityksen huomioon ottamiseksi maksut ja niiden perusteena olevat tulorajat tarkistetaan joka toinen vuosi erikseen määriteltävien indeksimuutosten mukaisesti. Edellä kuvatulla tavalla tarkistetaan myös muita laeissa määriteltyjä euromääriä. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin sisältyvä, päivähoidon asiakasmaksun perusteena oleva perhekäsite muutetaan perheen todellista kokoa vastaavaksi. Lait tulevat voimaan 1.8.2008.

11.6.2008

Eläkevastuun täydennyskertoimen ja perustekorona vahvistaminen 1.7.2008 lukien. Täydennyskertoimen arvo on 1,58 %. Arvo on 1,45 prosenttiyksikköä alempi kuin nykyinen arvo. Keskimääräiseksi vuositasoiseksi osaketuottoker-toimeksi muodostuu vuoden 2008 ensimmäiseltä neljännekseltä laskettuna –41,45 %, josta 4 % on –1,658 %. Vakuutusmaksujen ja eräiden vastuuerien korkoutuksessa käytettävän perustekorona arvo on 4,75 %, joka on 1,5 prosenttiyksikköä alempi kuin voimassa oleva arvo.

12.6.2008

Valtioneuvosto lähetti eduskunnalle kirjelmän **komission alustavasta talousarvioesityksestä vuodelle 2009**. Taloudelliset vaikutukset otetaan huomioon Suomen vuoden 2009 talousarvioesityksessä. Komission esittämä maksumäärärahojen taso 116,7 mrd. euroa on 3,3 % vuoden 2008 tasoa pienempi. Sitoumusten määrä nousee 130,0 mrd. euroon eli kasvua on 3,1 %. Komission esityksen mukaisten maksumäärärahojen taso vastaa 0,90 prosenttia EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta. Suomen maksujen kokonaismäärä tarkentuu komission alustavan talousarvioesityksen 1. oikaisukirjelmän jälkeen ja otetaan huomioon kansallisessa budjettivalmistelussa.

18.6.2008

Eduskunta päätti, että **vuotta 2008 koskevaa toista lisätalousarviota** sovelletaan 1.7.2008 alkaen.

26.6.2008

Kunnallista eläkelakia muutetaan siten, että kunnallinen eläkelaitos voi tuottaa eläkehallintopalveluja myös kunnallisen eläketurvan ulkopuolisille asia-

kasryhmille siltä osin kuin palvelussa ei ole kyse julkisen vallan käytöstä. Kunnallisen eläkelain vanhuuseläkettä koskevia säännöksiä muutetaan niin, että kunnallinen luottamustoimi, perhe- tai omaishoitosopimus tai muu toimeksiantosopimus ei estä vanhuuseläkkeen saamista kunnallisista palvelusuhteista. Lait tulevat voimaan 1.1.2009.

Erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annettua lakia muutetaan siten, että erityisryhmien asuntokohteitten rakentamiseen, hankintaan ja perusparannukseen voidaan myöntää aikaisempaa suurempi osuus tarvittavasta rahoituksesta investointiavustuksena. Tarkoituksena on parantaa pitkäaikaisasunnottomien, opiskelijoiden sekä vammaisten asuntotilannetta. Laki tulee voimaan 1.7.2008.

3.7.2008

EKP:n neuvosto päätti kokouksessaan, että eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden korkotarjousten alaraja eli **minimitarjouskorko** nostetaan 4,25 prosenttiin alkaen operaatiosta, jonka maksut suoritetaan 9.7.2008. **Maksuvalmiusluoton korko** nostetaan 5,25 prosenttiin 9.7.2008 alkaen. **Talletuskorko** nostetaan 3,25 prosenttiin 9.7.2008 alkaen.

28.8.2008

Hallitus sopi valtion **vuoden 2009 talousarvioesityksestä**. Määrärahat ovat yhteensä 45,8 mrd. euroa, joista valtionvelan korkomenoja on 2,4 mrd. euroa. Määrärahat kasvavat yhteensä noin 2 mrd. euroa, joka on rakennemuutoksista puhdistettuina reaalisesti 1,1 % vuoden 2008 varsinaisesta talousarviosta. Valtion tuloiksi v. 2009 arvioidaan 45,9 mrd. euroa. Verojen ja veroluonteisten tulojen kertymäksi arvioidaan 39 mrd. euroa. Verotulot kasvavat 1 prosentin vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna ja muiden kuin verotulojen arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Verotulojen kasvua hidastavat mittavat veronkevennykset sekä ennustettu talouskasvun hidastuminen. EU:lta saatavat tulot vähenevät 193 milj. euroa, mutta siirrot eläkerahastosta ja asuntorahastosta kasvavat yhteensä 138 milj. euroa. Valtion talousarvioesitys vuodelle 2009 on 153 milj. euroa ylijäämäinen. Vuoden 2009 lopussa valtionvelkaa arvioidaan olevan 54 mrd. euroa ja velan suhde alenee 27 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Vuonna 2009 rahastotalouden arvioidaan olevan 1,4 mrd. euroa ylijäämäinen. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden ylijäämän arvioidaan ensi vuonna olevan 0,7 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kehyksen luettavat määrärahat ovat esityksen mukaan 35,5 mrd. euroa. Kehyksen ulkopuoliset menot ovat v. 2009 esityksen mukaan 10,2 mrd. euroa. Suhdannäkymien heikentyessä julkisen talouden ylijäämän arvioidaan pienenevän ensi vuonna 3,5 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Julkinen velka laskee edelleen vajaaseen 31 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Liitetaulut:

1. Kysynnän ja tarjonnan tase
2. Kansantalouden rahoitustasapaino
3. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
4. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
5. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
6. Valtion ja kuntien velka
7. Julkinen bruttovelka (EMU)
8. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut
9. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut
10. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuovelka (rahastot)
11. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

1. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin				
	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
Bruttokansantuote markkinahintaan	157 335	167 041	179 734	191 493	200 094
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	58 813	67 195	73 102	78 375	81 071
Kokonaistarjonta	216 148	234 236	252 836	269 868	281 165
Tavaroiden ja palvelusten vienti	65 730	75 489	82 228	86 036	87 547
Kulutus	116 151	122 277	128 764	137 742	145 595
yksityinen	81 216	85 864	90 610	97 213	102 798
julkinen	34 935	36 413	38 154	40 529	42 797
Investoinnit	29 779	32 212	36 517	39 257	40 126
yksityiset	25 654	28 181	31 870	34 321	35 084
julkiset	4 125	4 031	4 647	4 936	5 042
KYSYNTÄERÄT YHTEENSÄ	214 287	232 391	251 103	269 868	281 165
	Viitevuoden 2000 hintoihin; ei summautuvia				
	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
Bruttokansantuote markkinahintaan	149 810	157 081	164 181	168 844	171 957
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	58 414	62 946	67 085	69 084	70 627
Kokonaistarjonta	207 736	219 461	230 675	237 115	241 857
Tavaroiden ja palvelusten vienti	68 959	77 104	83 440	86 242	87 839
Kulutus	105 900	109 136	112 030	114 894	117 726
yksityinen	76 558	79 702	82 268	84 718	87 053
julkinen	29 407	29 588	29 976	30 442	30 980
Investoinnit	28 882	30 253	32 818	34 048	34 067
yksityiset	25 073	26 713	28 942	30 146	30 213
julkiset	3 832	3 586	3 924	3 960	3 916
KYSYNTÄERÄT YHTEENSÄ	206 145	218 116	230 432	237 319	241 964

2. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2003	2004	2005	2006*	2007*
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Bruttoinvestoinnit ¹⁾	19,7	19,9	21,7	21,8	23,3
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	5,3	5,6	6,1	6,3	6,3
yritykset, asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	10,4	10,3	11,9	12,2	13,5
julkisyhteisöt	2,8	2,9	2,5	2,3	2,5
Bruttosäästäminen ²⁾	24,6	26,7	25,7	26,9	28,7
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	4,6	5,2	4,4	3,0	2,9
yritykset, asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	14,8	16,4	16,2	17,6	17,9
julkisyhteisöt	5,2	5,1	5,2	6,3	7,8
Rahoitusylijäämä	6,1	7,9	5,2	6,1	6,4
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-0,7	-0,4	-1,7	-3,3	-3,4
yritykset, asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	4,4	6,2	4,3	5,4	4,4
julkisyhteisöt	2,4	2,2	2,7	4,0	5,3
Tilastollinen ero ³⁾	1,2	1,1	1,2	1,1	1,0

¹⁾ Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen lisäys sekä maanostot, netto.

²⁾ Ml. pääomansiirrot, netto.

³⁾ Kysynnän ja tarjonnan taseeseen sisältyvä tilastollinen ero, sisältyy bruttoinvestointeihin.

3. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2005	2006	2007	2007	2008	2009 (esitys)
Tulovero	12 715	12 901	14 361	12 721	14 790	14 482
Arvonlisävero	11 281	13 150	13 521	13 558	14 496	14 971
Valmisteverot	4 522	4 628	4 652	4 649	4 999	5 129
tupakkavero	607	625	624	617	611	650
alkoholijuomavero	973	992	1 015	1 008	1 088	1 123
energiaverot	2 885	2 946	2 938	2 957	3 251	3 309
muut valmisteverot	57	66	76	67	49	47
Autovero	1 277	1 304	1 217	1 350	1 266	1 100
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 515	2 709	2 960	2 814	2 939	3 197
VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT YHTEENSÄ	32 311	34 692	36 711	35 092	38 490	38 879
Sekalaiset tulot	5 373	4 115	4 023	3 853	4 795	4 805
Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 099	1 974	2 273	1 338	1 994	1 991
TULOT ILMAN RAHOITUSTALOUSTOIMIA	38 783	40 781	43 007	40 283	45 280	45 675
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	241	198	205	235	242	234
TULOT ILMAN LAINANOTTOA	39 023	40 979	43 212	40 517	45 522	45 908
Nettolainanotto ja velanhallinta	-	-	-	-	-	-
TULOT YHTEENSÄ	39 023	40 979	43 212	40 517	45 522	45 908

4. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2005	2006	2007	2007	2008	2009 (esitys)
Eläkkeet	2 983	3 102	3 227	3 257	3 391	3 629
Puolustusvoimien kalustohankinnat	586	648	527	581	655	714
Muut kulutusmenot	8 771	8 935	9 174	8 998	9 646	10 300
KULUTUSMENOT YHTEENSÄ	12 340	12 685	12 929	12 836	13 691	14 643
Valtionavut kunnille ym.	7 356	8 095	8 494	8 468	9 468	10 218
Valtionavut elinkeinoille	2 768	2 972	2 919	3 054	3 259	3 346
Valtionavut kotitalouksille yms.	7 044	6 891	6 698	7 006	7 067	7 201
Siirrot budjetin ulkopuolisille rahastoille ja Kela:lle	2 113	2 911	3 009	3 046	3 484	3 494
Muut siirtomenot	2 955	3 189	3 242	3 285	3 512	3 589
SIIRTOMENOT YHTEENSÄ	22 237	24 058	24 363	24 859	26 791	27 849
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	27	7	38	13	37	18
Talonrakennukset	15	14	17	17	27	29
Maa- ja vesirakennukset	379	273	315	301	494	444
REAALISIIJOITUKSET YHTEENSÄ	421	295	370	330	558	490
Valtionvelan korot	2 246	2 249	2 329	2 334	2 350	2 384
Erittelemättömät menot	94	22	19	54	190	96
MUUT MENOT YHTEENSÄ	2 340	2 271	2 348	2 388	2 540	2 480
MENOT ILMAN RAHOITUSTALOUSTOIMIA	37 337	39 308	40 009	40 414	43 581	45 462
Lainananto	114	65	66	67	75	75
Muut finanssisijoitukset	14	10	252	3	18	218
FINANSSISIIJOITUKSET YHTEENSÄ	128	76	318	69	93	293
MENOT ILMAN KUOLETUKSIA	37 467	39 384	40 327	40 484	43 673	45 755
Nettokuoletukset ja velanhallinta	3 780	1 486	2 925	35	1 848	153
MENOT YHTEENSÄ	41 247	40 871	43 252	40 517	45 522	45 908

5. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain ¹⁾ tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2005	2006	2007	2007	2008	2009 (esitys)
21. Eduskunta	93	100	106	112	122	125
22. Tasavallan Presidentti	8	11	10	10	10	13
23. Valtioneuvosto	49	87	198	54	62	79
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	833	882	972	992	1 135	1170
25. Oikeusministeriön hallinnonala	683	713	731	715	748	795
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 538	1 052	1 063	1 047	1 118	1169
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 206	2 281	2 203	2 236	2 419	2778
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	5 521	6 034	6 335	6 388	6 870	7323
29. Opetusministeriön hallinnonala	6 129	6 401	6 542	6 565	6 990	7498
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 671	2 780	2 659	2 626	2 813	2836
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 819	1 795	1 895	1 828	2 130	2109
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	969	2 141	2 176	2 270	2 435	2322
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	9 921	12 513	12 775	12 987	14 129	14826
34. Työministeriön hallinnonala	2 079	-	-	-	-	-
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	686	331	322	304	329	316
36. Valtionvelan korot	2 263	2 261	2 341	2 348	2 364	2395
37. Valtionvelan vähentäminen	3 780	1 486	2 925	35	1 848	153
MENOT YHTEENSÄ	41 247	40 871	43 252	40 517	45 522	45 908

¹⁾ Vuodesta 2006 alkaen ministeriöiden välisen uuden tehtäväjaon mukaisesti.

6. Valtion ja kuntien velka, miljardia euroa

	2003	2004	2005	2006	2007*	2008**
Euromääräinen velka	62,1	63,7	60,0	58,9	56,1	53,7
Valuuttamääräinen velka	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
VALTIONVELKA YHTEENSÄ	63,3	63,8	60,0	58,9	56,1	53,7
%/BKT	43,4	41,9	38,2	35,3	31,2	28,1
Kuntien velka, mrd. euroa ¹⁾	5,6	6,6	7,7	8,4	9,0	9,4

¹⁾ Kuntien tilinpidon mukaan.

7. Julkinen bruttovelka (EMU), miljardia euroa

	2003	2004	2005	2006	2007*	2008**
Valtio	59,7	61,3	58,0	57,8	54,9	52,5
Kunnat	5,0	5,9	7,1	7,8	8,3	8,6
Sosiaaliturvarahastot	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
YHTEENSÄ	64,7	67,2	65,1	65,5	63,1	61,1
%/BKT	44,3	44,1	41,3	39,2	35,1	31,9

8. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2008 ¹⁾
TUOTOT						
Työnantajain vakuutusmaksut						
Valtion rahoitusosuudet	1 309	1 336	1 381	1 097	1 100	1 081
kansaneläkkeisiin	1 135	1 127	1 135	1 367	1 384	1 826
perhe-eläkkeisiin	614	603	604	827	834	963
rintamasotilaseläkkeisiin	40	39	38	38	37	37
lapsen hoitotukeen	106	96	88	80	73	70
vammaistukseen	74	74	73	73	73	74
eläkkeensaajien	35	36	35	35	36	328
asumistukeen	267	280	297	314	332	353
Erityistuotot	700	400	400	–	–	–
osuus alv-tuotoista	700	400	400	–	–	–
Omaisuuuden tuotot	39	22	18	48	22	21
YHTEENSÄ	3 182	2 886	2 934	2 512	2 506	2 928
KULUT						
Eläkkeet	2 876	2 848	2 869	2 889	2 922	3 284
kansaneläkkeet	2 621	2 603	2 635	2 120	2 128	2 454
varsinainen kansaneläke	2 115	2 074	2 079	2 073	2 086	2 410
eläkkeensaajien asumistuki	267	281	297	314	332	353
eläkkeensaajien hoitotuki	234	243	254	269	281	296
muut	5	5	5	8	5	13
perhe-eläkkeet	40	39	38	37	37	37
rintamasotilaseläkkeet	106	96	88	80	72	70
Lapsen hoitotuet	74	74	73	73	73	74
Vammaistuet	35	36	35	35	36	31
Muut etuudet	3	4	4	2	1	1
Toimintakulut (pl siirto Elva)	132	137	132	143	141	156
YHTEENSÄ	3 010	2 989	3 006	3 035	3 062	3 441

¹⁾ Kansaneläkelaitoksen arvio.

9. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ¹⁾
TUOTOT						
Vakuutusmaksut	1 945	1 972	2 034	2 731	2 885	2 954
vakuutettujen maksut	1 000	988	1 012	1 458	1 522	1 551
työnantajain maksut	945	984	1 022	1 273	1 363	1 403
Takautumissuoritukset	9	10	3	4	4	4
Erityistuotot	352	652	600	–	–	–
osuus alv-tuotoista	300	600	600	–	–	–
maksu vakuutuslaitoksilta	52	52	–	–	–	–
Omaisuu den tuotot	15	18	10	14	27	27
Valtion rahoitusosuus	43	39	59	1 074	1 080	1 153
YHTEENSÄ	2 363	2 690	2 706	3 823	3 995	4 138
KULUT						
Suoritukset vakuutetuille ²⁾	2 497	2 676	2 825	2 970	3 144	3 368
päivärahat	634	670	706	746	770	803
äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat	599	635	669	728	812	875
lääkekorvaukset	918	1 014	1 076	1 100	1 142	1 223
lääkäripalkkiokorvaukset	159	160	154	155	159	188
tutkimus- ja hoitokorvaukset	56	56	56	60	65	69
matkakorvaukset	131	141	164	181	196	210
Työterveyshuolto	173	185	200	219	230	286
Muut etuudet	292	296	300	305	317	333
Suoritukset Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle	6	9	8	9	9	9
Toimintakulut	198	206	198	215	211	234
YHTEENSÄ	3 166	3 372	3 532	3 718	3 911	4 231

¹⁾ Kansaneläkelaitoksen arvio.

²⁾ Sisältää myös työpaikkakassojen kautta maksetut korvaukset.

10. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuovelka (rahastot), miljoonaa euroa

	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^{a)}	2008 ^{a)}
VAKUUTUSMAKSUT							
palkoista ¹⁾	7 742	7 805	8 110	8 449	9 062	9 572	10 132
yrittäjätuloista ²⁾	636	672	696	739	754	796	819
YHTEENSÄ	8 378	8 477	8 806	9 188	9 816	10 368	10 951
ELÄKKEET							
palkansaaajat ¹⁾	6 352	6 714	7 015	7 342	8 031*	8 553*	9 116*
yrittäjät ²⁾	1 204	1 264	1 315	1 373	1 165*	1 221*	1 280*
- siitä valtion rahoitus	403	418	438	433	463	476	524
YHTEENSÄ	7 556	7 978	8 330	8 715	9 196	9 774	10 396
VASTUUVELKA 31.12.	51 244	55 756	60 094	65 340	71 371	76 890	82 046
Vakuutusmaksut, % BKT:sta	5,5	5,9	5,8	5,8	5,9	5,8	5,8
Eläkkeet, % BKT:sta	5,4	5,6	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5
Keskimääräinen TEL-maksu, % palkasta	21,1	21,4	21,4	21,6	21,1	21,1	21,1
Laskuperustekorko, % (keskim. Vuodessa)	5,30	4,10	4,75	5,13	6,25	5,75	5,50

^{a)} ETK:n arvio

¹⁾ TyEL ja MEL

²⁾ MYEL ja YEL

^{*)} Vuosien 2006-2008 eläkkeet ovat lakikohtaisia. Aiempien vuosien luvut ovat laitoskohtaisia. Koko kertyneen työeläkkeen maksaa viimeinen laitos, jossa työntekijä on ollut vakuutettuna (ns. viimeisen laitoksen periaate). Esimerkiksi on mahdollista, että henkilölle on karttunut työeläkettä ensin Valtion eläkelain (MyEL) ja lopuksi Työntekijän eläkelain (TyEL) mukaan. Tällöin viimeinen eläkelaitos, tässä tapauksessa jokin TyEL-laitoksista, maksaa koko eläkkeen ja siismyös MyEL-osuuden siitä. Laitoskohtaisessa tarkastelussa lasketaan yhteen laitoksien maksamat eläkkeet. Lakikohtaisessa tarkastelussa sen sijaan yhteenlasketaan kunkin lain mukaan maksetut eläkkeet/eläkeosat.

Lähde: ETK

11. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2005	2006	2007	2008*	2009**
SOSIAALIVAKUUTUSMAKSUT ¹⁾					
TYÖNANTAJAT					
Kansaneläkevakuutus	2,30	1,69	1,66	1,52	1,50
Sairausvakuutus	1,69	2,06	2,05	1,97	1,96
Työttömyysvakuutus	2,17	2,29	2,29	2,05	1,91
Työeläkevakuutus (TyEL)	16,8	16,6	16,7	16,8	16,8
Kuntien eläkevakuutus	23,21	23,71	23,93	23,80	23,10
TYÖNTEKIJÄT ²⁾					
sairausvakuutus	1,50	2,10	2,03	1,91	1,93
työttömyysvakuutus	0,50	0,58	0,58	0,34	0,20
työeläkevakuutus	4,8	4,5	4,5	4,3	4,5
ELÄKELÄISET					
sairausvakuutus	1,5	1,5	1,45	1,41	1,44
ELÄKEINDEKSIT					
Työeläkeindeksi	2 047	2 081	2 127	2 178	2 280
Kansaneläkeindeksi	1 362	1 377	1 401	1 436	1 498

Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

¹⁾ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista.

²⁾ Työntekijöiden sairausvakuutusmaksu muodostuu vuodesta 2006 lähtien sairaanhoitomaksusta (% verotettavasta tulosta) ja päivärahamaksusta (% veronalaisesta tulosta). Eläkeläiset maksavat vain sairaanhoitomaksua.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin (09) 160 01
Telefaksi (09) 160 33123
www.vm.fi

33a/2008
Valtiovarainministeriön julkaisuja
syyskuu 2008

ISSN 1459-3394
ISBN 978-951-804-855-1 (nid.)
ISBN 978-951-804-856-8 (PDF)

VM:N
JULKAISUSARJAN
TEEMAT:

Budjetti
Hallinnon kehittäminen
Kunnat
Ohjaus ja tilivelvollisuus
Rahoitusmarkkinat
Taloudelliset ja
talouspoliittiset
katsaukset
Valtion työmarkkinalaitos
Verotus